

Fag > bladet

Nr. 5 - 2010 > For medlemmer i Fagforbundet

Gravid og på jobb

- Slik klarte mamma det

Side 8

- 8 **TEMA:** Gravid og på jobb
- 14 Kvalitet i klemme
- 18 Bak fASaden
- 20 **PORTRETET:** Iscenesetter livet
- 27–38 KONTOR OG ADMINISTRASJON**
- 39 Bures = Velkommen
- 40 **FOTOREPORTASJEN:** Kulturfestival i midnattssol
- 46 Fjerner 30 år gamle mordere
- 54 Grunnfjellet i helsereformen

FASTE SPALTER

- 4 Nytt
- 7 Jans hjørne
- 24 Bare spør
- 27 Aktuelt
- 36 **FOKUS:** Kompetansekrigen
– helsevesenets største fiende
- 38 Seksjonslederen
- 49 Debatt
- 52 **KRONIKK:** Lokalsykehus, samhandling
og offentlig økonomi
- 56 Oss
- 58 Kryssord
- 59 Petit
- 62 **JOBBLIV:** Melankolsk tonefølge

Til fjells for å bli klok

Et klimanøytralt og gratis studentseminar på høgfjellet var et populært tiltak for samfunnsinteresserte studenter fra Oslo og Bergen. Studentene som er medlemmer i Fagforbundet, fikk bryne seg på toppskodde forelesere på Finse.

30 >>

Oslos glansbilde falmer

Ammerudlunden sykehjem er det konkurranseutsatte utstillingsvinduet til Oslos høyrebyråd. I brukerundersøkelser scorer de høyt, men bak fasaden viser det seg at en rekke tvilsomme arbeidsforhold er satt i system.

18 >>

Foto: Greg Redland Bulick

Fagblad

Medlemsblad for Fagforbundet

POSTADRESSE
Postboks 7003,
St. Olavs plass
0130 Oslo

Telefon 23 06 40 00

ISSN 0809-9286

ANSVARLIG REDAKTØR
Kirsti Knudsen
kirsti.knudsen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 49

REDAKSJONSSJEF
Åslaug Rygg
aaslaug.rygg@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 72

JOURNALISTER
Titti Brun
titti.brun@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 29

Per Flakstad
per.flakstad@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 28

Sidsel Hjelme
sidsel.hjelme@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 48

Ingeborg Vigerust Rangul
ingeborg.rangul@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 33

Monica Schanche
monica.schanche@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 31

Karin E. Svendsen
karin.svendsen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 32

Vegard Velle
vegard.velle@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 53

I permisjon:
Kristin Salicath Halvorsen
An C. Lindstrøm

Foto: Werner Juvik

Dramatiske toner

Fattiggutten sprenget alle grenser og ble sjef for operaskatten vår i Bjørvika. Han elsker å iscenesette liv, død, kjærlighet og makt.

– Opera handler om de store spørsmål i vår lille hverdag, mener Paul Curran.

20 >>

Foto: Helge Hansen

TEMA

Gravide blir sykmeldt

Seks av ti gravide blir sykmeldt i løpet av svangerskapet. Årsaken er ofte at jobben ikke blir tilrettelagt. Nøkkelen til å snu utviklingen ligger ikke hos kvinnene selv, men på arbeidsplassen.

8 >>

Omstendigheter til besvær

Graviditet er ingen sykdom; det er de fleste enige om. Men det er ikke så lett å skjønne når du i ukevis tilbringer hver såkalt gylne morgenstund med hodet i doskåla, eller en dag våkner opp med gange som en nittiåring. Da er det ikke like enkelt å mestre jobben fullt ut.

En tredel av sykefraværet blant kvinner mellom 20 og 39 år er forbundet med graviditet, viser tall fra Nav. Det er ikke nødvendigvis så mye som skal til for å endre dette. Fleksibel arbeidstid, korte hvilepauser og det å slippe de tyngste løftene, kan bidra til at gravide står lenger i jobb. Da Arbeidstilsynet for halvannet år siden undersøkte 21 typiske kvinnearbeidsplasser i Oslo, hadde bare ti av dem gjort noe for å lette gravidens arbeidsdag.

Har vi som utgangspunkt at barn

«Samfunnet må legge til rette for at kvinner ikke blir sinker i forhold til lønn og karriere selv om de velger å få barn.»

Kirsti Knudsen

KIRSTI KNUDSEN
ANSVARLIG REDAKTØR

er et gode for samfunnet, og ikke bare foreldrenes glede og ansvar, må samfunnet legge til rette for at kvinner ikke blir sinker i forhold til lønn og karriere selv om de velger å få barn. Det gjelder under graviditeten, men i enda større grad i månedene etterpå.

Kvinner har stort sett samme karriereutvikling som menn fram til fødselspermisjonen. Da skjer det noe: Kvinner med barn har lavere timelønn enn kvinner uten barn, og forskjellen øker for hvert barn.

Likelønnskommissjonen fremmet i 2008 forslag om å endre foreldrepermisjonen, der en tredel er forbeholdt mor, en tredel far og den siste delen er valgfri. Slike kvoter bidrar til at menn tar lengre permisjon når de får barn. Det er bra for likestillingen på flere måter. Derfor er det trist at Høyre – i valgfrihetens navn – på landsmøtet i mai gikk inn for å fjerne de ti ukene av foreldrepermisjonen som i dag er forbeholdt pappaer.

NHO, derimot, støtter Likelønnskommissjonens forslag om en tredeling av permisjonen. Fordi det positivt vil påvirke kvinners karriere- og lønnsutvikling.

For meg har Høyre og NHO som oftest framstått som enig og tro, men i denne saken skiller de altså lag. Nå heier jeg på NHO, og det er ikke hverdagskost.

TYPOGRAFER

Vidar Eriksen
vidar.eriksen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 69

Knut Erik Hermansen
knut.hermansen@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 69

REPRO/TRYKK
Aktietrykkeriet AS

ANNONSER

Lillian Lindberg
lillian.lindberg@fagforbundet.no
Telefon 23 06 44 46

Annonsemateriell sendes til
annonser@fagforbundet.no

Faks 23 06 44 07

KONTROLLERT OPPLAG
1. HALVÅR 2009: 313.623

BESØKSADRESSE

Keysers gt.15
Inngang Munchs gate
0165 Oslo

www.fagbladet.no

Send tips til
tips@fagforbundet.no

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

› **NY MEDLEMSREKORD**

Fagforbundet fortsetter å sette nye medlemsrekorder. 3. mai var antall medlemmer steget til 312.903.

› **FRP VIL REDUSERE RETTIGHETER**

Fremskrittspartiet har foreslått å begrense barnetrygd til maksimalt to barn. Partiet ønsker også å redusere sykkelønsordningen og innføre en ubetalt karensdag.

› **PENGER TIL PASSIVHUS**

Nå skal kommunene kurses i energi-effektivisering og bygging av såkalte passivhus. Kommunaldepartementet har bevilget 2,5 millioner kroner til Enova som skal stå for kursingen. Et passivhus har vesentlig lavere energibehov enn en normal bolig.

› **REGIONALE VERNEOMBUD**

Arbeidsminister Hanne Bjurstrøm markerte 1. mai med å innføre regionale verneombud i to nye bransjer. – Med regionale verneombud i renholdsbransjen og i hotell- og restaurantbransjen angriper vi bransjer hvor det avdekkes useriøse forhold, sa hun til NTB.

› **ØNSKER SKIFTE**

Rundt 500 hadde trosset regnet og møtt opp i Fredrikstad for å gå i det tradisjonsrike 1. maitoget gjennom sentrum. – Oppmøtet er en klar markering av at vi ønsker et skifte, sa LO-leder i byen, Tore Leif Gundersen. Fredrikstad er i dag Frp-styrt.

› **LAVERE FELLESGJELD**

Regjeringen foreslår at fellesgjelden i borettslag ikke skal overstige 75 prosent. Forslaget betyr at lavinnskuddsboliger, bortfaller. Noen lavinnskuddsprosjekter fikk problemer da enkelte ikke greide å betale felleskostnadene til borettslaget.

› **AMBULANSEPERSONELL VIL HA VERNEVESTER**

Ambulansepersonell på Nord-Helgeland ber om tilgang på vernevester etter drapet på politimannen Olav Kildal.

– Folk er blitt truet med både kniv, sprøytespisser og våpen, og det er blitt verre de siste åra, sier verneombud Tommy Mathisen.

Mer penger til kommunene

Kommunenes frie inntekter skal økes med 2,5 til 3 milliarder. Men en ny fordelingsnøkkel gjør at de økte inntektene slår svært ulikt ut i landets kommuner.

Da kommunalminister Liv Signe Navarsete presenterte Kommune-proposisjonen, var det med en samlet inntektsøkning for kommunene på mellom fire og fem milliarder. Av dette er 2,5–3 milliarder økning i frie inntekter. – Dermed sikres grunnlaget for et godt tjenestetilbud, mener Navarsete.

Mer rettferdig fordeling

Med ulik befolkningssammensetning og bosettingsmønster er prislappen for å drifte en norsk kommune svært ulike. Fordelings-systemet for kommunene har ikke vært revidert på 13 år. Nå er det utviklet et nytt, og ifølge Navarsete, mer rettferdig fordelings-system.

– Nå fanges sosiale forskjeller og ulike levekår opp i fordelings-

Foto: Karin-Sofie Jønsen

MER PENGER: Kommunalminister Liv Signe Navarsete vil øke overføringene til kommunene og sikre gode tjenester.

systemet. Grunnlaget for å endre kriteriene er rent faglige, understreker kommunalministeren.

Politiske elementer

Endringene i de objektive kriteriene gir også grunnlag for en justering av de politiske elementene i fordelingen. De politiske endringene

er blant annet en reduksjon i småkommunetilskuddet; Nord-Norge og Namdalstilskuddet. Disse innsparingene skal så komme alle kommuner til gode gjennom innbyggertilskuddet.

Storbyseier

Det innføres et nytt storbytilskudd til Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger. Samtidig reduseres hovedstadstilskuddet.

Oslo kommer likevel gunstigere ut etter det nye systemet, og vil få økt sitt tilskudd med 599 kroner for hver av sine innbyggere.

Vinnere i nord

Regjeringen har lagt ekstra penger i potten til noen kommuner som taper ekstra mye på omlegging av inntektssystemet. Det innebærer at det er i nord de fleste inntektsvinnerne er.

For eksempel kommer Karasjøk ut med en inntektsvekst på 2067 kroner per innbygger.

Tekst: **SIDSEL HJELME**

Enighet i Sporveien

Fagforbundet i Sporveien og selskapet Kollektivtransportproduksjon (KTP) er enige om et anbefalt resultat i årets tariffoppgjør.

Oppgjøret innebærer at de med lønnstrinn fra 1 til 32, med unntak av tekniske arbeidsledere, får en lønnsøkning på mellom 8000 og 12.000 kroner med virkning fra 1. april i år.

Akseptabelt

– Dette er et resultat på linje med andre oppgjør i år. Det er i underkant av hva vi hadde håpet på med bakgrunn i bedriftens økonomi, sier lederen i Oslo Sporveiers

Arbeiderforening, Rune Aasen.

– På den annen side har vi lyktes med å slå tilbake arbeidsgivers krav om å fjerne betalt spisepause for merkantile stillinger og fjerne rettigheter for helgedagsbetjening. Det blir heller ikke noe av å øke førernes arbeidstid, slik arbeidsgiver ønsket.

– I tillegg skal pensjonsordningen i selskapet videreføres.

– Totalt sett anser vi derfor at dette er et akseptabelt oppgjør, og som vi anbefaler medlemmene å stemme ja til, sier Aasen.

Slik er tilleggene

Resultatet for sporveien er at alle med lønnstrinn fra 1 til 32 går opp

to lønnstrinn. I tillegg går signalmonntørene opp ytterligere ett trinn. Lønnstrinn 9 og 20 er fjernet.

Helgetillegget økes til 40 kroner mellom 06 og 17. Fra 17 til 06 er det uendret.

Tunneltillegget for anleggsarbeidere økes med 2,50 kroner i timen.

Godtgjørelse for sikkerhetskort for 11 kV-strøm økes med 800 kroner i måneden.

Det skal settes ned et parts-sammensatt utvalg som skal vurdere virkeområdet for frikort, diskutere arbeidstidsordninger og vurdere livsfasepolitikk.

Tekst: **PER FLAKSTAD**

Følg oppgjøret på fagbladet.no

Da denne utgaven av Fagbladet gikk i trykken, pågikk meklingen i KS-oppgjøret og i Oslo-oppgjøret. Heller ikke A2-oppgjøret og helseområdet i Spekter var ferdig.

Fristen for å bli enige var natt til torsdag 26. mai.

Dersom meklingen ikke fører fram, kan mange av medlemmene være i streik når de får denne utgaven av bladet. Oppgjøret og eventuelt konfliktstoff kan følges fortløpende på Fagbladets nettsider: www.fagbladet.no.

Lønnsløft for frisørene

Frisørene holdt på å bli kastet ut i konflikt da NHO Håndverk avviste meklingsmannens forslag. Streiken ble unngått i siste liten da hardt pressede arbeidsgivere på ny tok kontakt med meklingsmannen.

Resultatet i årets frisør oppgjør er et tillegg på 15 kroner i timen på minstelønnsatsen. Den er nå oppe i 131 kroner. Ved mellom-oppgjøret neste år vil den øke med ytterligere fire kroner. Lærlinglønningen går opp prosentvis like mye.

– Det er en betydelig oppjustering, men vi kunne godt tenkt oss mer, sier leder for Frisørenes fagforening, Ingunn R. Jacobsen.

I tillegg er det oppnådd enighet om at frisører på provisjon ikke skal tape lønn under sykdom eller tilrettelagt arbeid.

– Ingen skal tape lønn ved sykdom. Det er et av de viktigste

punktene vi har oppnådd, fastslår Jacobsen.

– Vi er ikke helt fornøyde, og føler vi har strukket oss langt for å løse denne konflikten. Det var flere grunner til at vi til slutt sa ja, sier Fagforbundets forhandlingsleder Stein Gulbrandsen.

– Vi har sikret en mye bedre minstelønn, noe som også vil

komme lærlingene i bransjen til gode. Etter min mening vil det bidra til å gjøre frisøryrket mer attraktivt. Vi har fått ryddet opp i mye og har fått på plass en lønn som i alle fall begynner å nærme seg andre fagarbeidere. Selv om vi ikke kom helt i mål, mener jeg at vi totalt sett har fått et akseptabelt resultat, sier Gulbrandsen. OT/PF

Ingen busstreik tross misnøye

Et stort flertall av Fagforbundets medlemmer stemte nei til bussoppgjøret, men det ble likevel ingen busstreik.

Fagforbundet forhandlet sammen med Norsk Transportarbeiderforbund, Norsk Jernbaneforbund og Yrkestrafikkforbundet. Et knapt flertall av medlemmene i de fire forbundene aksepterte meklingsresultatet, som innebærer at alle ansatte i bussbransjen får et generelt tillegg på tre kroner i timen. Kompensasjonen for alle kompe-

tansemoduler i bussbransjeavtalen økes til tre kroner.

I tillegg blir vilkårene for delt skift vesentlig forbedret. Før kunne sjåførene ha en ubetalt pause på så vidt under to timer før det ble gitt tillegg. Etter dette oppgjøret er grensen for å få kompensasjon redusert til én time.

I bussbransjeavtalen ligger det en forutsetning om at busssjåførene skal ha en lønn som omtrent tilsvarer en gjennomsnitts industriarbeiderlønn. Siden hovedoppgjøret i 2008 har sjåførene sakkett betydelig

etter. Lønnsgapet før dette oppgjøret var på 24.000 kroner. Meklingsforslaget innebærer et resultat på linje med resten av arbeidslivet, samtidig som under halvparten av lønnsgapet er dekket inn.

– Resultatet i årets oppgjør setter hele bussbransjeavtalen under press, og jeg er overbevist om at et flertall av de medlemmene i de fire forbundene ikke kommer til å godta et resultat som likner dette i neste hovedoppgjør, sier Fagforbundets forhandlingsleder, Stein Gulbrandsen. PF

Skeive dager

18.–27. juni er det klart for Skeive dager i hovedstaden. Åpenhet i arbeidslivet er ett av temaene.

Filmfestival, konserter, utstillinger og show, men også politiske debatter er noen av ingrediensene i Skeive dager som i år arrangeres i Oslo for 19. gang.

Formålet med festivalen er å synliggjøre skeiv kultur, og bidra til økt aksept og respekt for homofile og lesbiske.

På Rådhusplassen rigges en egen «Pride Park» med utstillinger og stands, og der en stor del av aktivitetene vil foregå. Her vil også LO ha sin egen stand og kafé.

En arbeidslivsdebatt om åpenhet på jobben er ett av arrangementene som vil gå av stabelen her.

Høydepunktet for mange er likevel «Pride Parade» som toger gjennom byen lørdag 26. juni. LO oppfordrer alle forbund, foreninger og klubber til å stille opp med faner og medlemmer i paraden som starter på Rådhusplassen klokka 15.00. Gi beskjed til LOs distriktssekretær i Oslo og Akershus, Kari Hauge på e-post kari.hauge@lo.no eller mobil 901 35 422 om hvilke faner som stiller i paraden.

Mer informasjon finner du på www.skeivedager.no

Tekst: SIDSEL HJELME

➤ **RELIGION PÅ JOBBEN**

Likestillings- og diskrimineringsombudet har laget håndboka «Religion på arbeidsplassen», en guide i rettigheter og plikter for både arbeidstakere og arbeidsgivere. Formålet er å hindre konflikter og sikre et arbeidsmiljø fritt for diskriminering på grunn av religion.

➤ **FORTSATT KOMMUNALT RENHOLD**

Det kommunale renholdet i Fredrikstad blir likevel ikke konkurranseutsatt. Det ble klart i slutten av april, etter at Kristelig Folkeparti og Venstre snudde i bystyret.

➤ **KAN MISTE JOBBEN**

Den danske regjeringen har lagt fram en plan om å spare ti milliarder kroner fram til 2013 – seks milliarder i staten og fire milliarder i kommunene. Statsminister Lars Løkke Rasmussen har antydnet at så mange som 8000 ansatte i kommunene kan miste jobbene sine. Bodil Otto, leder i HK/Kommunal, mener det kan dreie seg om enda flere.

➤ **FORTSATT KONKURRANSE**

Det borgerlige bystyreflertallet i Stavanger vedtok i slutten av april videre konkurranseutsetting på Boganes sykehjem, selv om rådmannen har anbefalt at kommunen overtar ansvaret. Siden 2002 har sykehjemmet blitt drevet av Norlandia Care.

➤ **AMBULANSER UTEN ANESTESI**

I fire uker i sommer, ukene 28 til 31, vil det på natt- og dagtid ikke være anestesisykepleiere i ambulansene som rykker ut fra sykehuset i Larvik. Kuttet i beredskapen skjer som en følge av at sykehuset stenger sin aktivitet i sommer.

➤ **AMK-OPERATØRER MED MISTENKT-STATUS**

Tre AMK-operatører har fått status som mistenkt i forbindelse med etterforskningen av dødsfallet til en tyrkisk kvinne på Tøyen i januar i år. De etterforskes både for grov uforsand i tjenesten og for brudd på bestemmelser i helsepersonelloven. Alle nekter straffskyld.

Fagforbundet samarbeider med Naturvernforbundet

Ett til to møter i året og 300.000 kroner i årlig støtte. Det er deler av innholdet i samarbeidsavtalen Fagforbundet har inngått med Norges Naturvernforbund.

Midt under travle dager i forbindelse med lønnsoppgjøret tok Fagforbundets forbundsstyre seg tid til å binde seg til en annen stor utfordring i vår tid; miljø- og klimakampen.

– Naturvernforbundet tilfører oss kunnskap. Vi ser ikke for oss at den materielle veksten bare kan fortsette og fortsette. Vi må utvikle oss på andre måter. Vi ønsker en rettferdig fordeling, og vi ønsker å stagge markedskrefter som spiser seg inn på stadig flere områder, sa forbundsleder Jan Davidsen ved signering av avtalen.

– Vi setter pris på samarbeidet

Foto: Kari-Sofie Jønsen

MILJØVENNER: Forbundsleder Jan Davidsen og leder Lars Haltbrekken i Norges Naturvernforbund har fornyet samarbeidsavtalen.

med fagbevegelsen. Samarbeidet viser at fagbevegelsen og miljøbevegelsen kan jobbe sammen. Vi har for eksempel vært med i kommuner for å påvirke energi-

politikken. Samarbeidet gjør oss sterkere, sa Lars Haltbrekken, leder i Norges Naturvernforbund.

Tekst: VEGARD VELLE

Sponser bluesfestival

Fagforbundet er generalsponsor for Notodden Bluesfestival som i år går av stabelen 5. til 8. august.

– Jeg er veldig glad for at vi fikk tilbudet om å være med på dette, jeg er sikker på at en bluesfestival er noe som vil slå godt an hos svært mange av medlemmene våre, sa forbundsleder Jan Davidsen før han og daglig leder Runar Lia i Notodden Bluesfestival undertegnet kontrakten.

Kvinner og samarbeid

Årets bluesfestival har to gjennomgående temaer: Samarbeid over grensene, der norske artister har musikalske prosjekter sammen med utenlandske artister og kvinner i bluesen.

ARBEIDERBEVEGELSE OG BLUES: Jan Davidsen (t.v.) og Runar Lia undertegner kontrakten om at Fagforbundet sponser Notodden bluesfestival. Bak står Jostein Forberg (t.v.) og Torodd Meyer.

Kunstnerisk leder, Jostein Forsberg, mener det er en klar forbindelse mellom fagbevegelsen og bluesmusikken:

– Blues er i utgangspunktet de eiendomsløse musikk, en arbeiderklassesjanger. Det er ikke uten grunn at den har fått et så godt fotfeste på tradisjonelle industristeder som Notodden, sier Forsberg.

Lokalt engasjement

Fagforbundet Notodden har vært en viktig bidragsyter til at forbundet sentralt nå går inn som hovedsponsor. Hovedtillitsvalgt Torodd Meyer har i mange år stått på LOs stand under festivalen, og han forteller om stort engasjement og mange medlemmer som er innom.

Fagforbundet har gått inn som generalsponsor med 400.000 kroner i året i to år.

Tekst og foto: PER FLAKSTAD

Prinsessebesøk

Ordføreren måtte spille annenfiolin da prinsesse Märtha Louise besøkte Ringerike arbeidssenter i slutten av april. Dette var brukernes store dag.

Da prinsessa steg ut av bilen, sto Tom Rustad, en av senterets rundt 40 brukere, klar med velkomsthilsen og blomsterbukett.

Det celebre besøket kom i stand etter at hovedtillitsvalgt i Fagforbundet Ringerike, Erik Haugen, før jul spiste lunsj med Tom og to av kameratene hans, ordføreren og rådmann. Gutta fortalte om drømmen sin: De ønsket å invitere prinsesse Märtha Louise til arbeidssentret.

Ordføreren og rådmannen tente på ideen og sørget for at invitasjonen ble sendt. Og svaret ble ja.

– Det er fantastisk å se hvor godt tilrettelagt dette er, sa prinsesse Märtha Louise etter omvisningen på sentret, som produserer lys, ved, strikkeplagg og keramikk.

– Ja, nå har du fått se verdens fineste arbeidssenter! Velkommen tilbake. Neste gang må du ta med deg Ari Behn, sa Tom.

Tom har hilst på Kong Harald en gang også, under skøyte-NM på

VELKOMMEN: Tom Rustad fikk æren av å overrekke blomster til prinsesse Märtha Louise.

Hønefoss i 1995. Den gangen fikk Kongen overrakt skokneker. På torsdag fikk Märtha Louise nydekorerte lys.

Tom Rustad var en av ildsjelene for å få startet en klubb for psykisk utviklingshemmede i kommunen.

– Tom er kreativ og har nok lært litt av Fagforbundet for å få gjennomslag for ting. Han klarte å få 50.000 kroner i støtte fra kommunen, humrer Erik.

Hver uke kommer det mellom 80 og 100 på klubbkvelden.

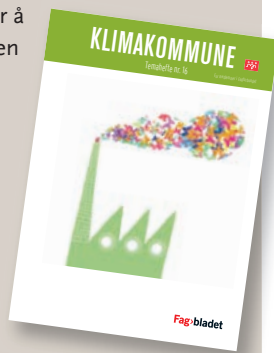
Tekst og foto: **TORILL FUNDERUD**

Nytt temahefte: Klimakommune

Regjeringen har pålagt alle norske kommuner å lage og levere inn energi- og klimaplaner innen 1. juni i år. Fagbladet har laget et temahefte med tittelen «Klimakommune». Heftet sendes ut til alle tillitsvalgte gjennom bladet OSS, og til medlemmene i Seksjon samferdsel og teknisk sammen med dette nummeret av Fagbladet.

Temaheftet utforsker ulike tiltak kommunene og de ansatte kan gå i gang med som et ledd i den internasjonale klimadugnden.

Heftet er gratis, og kan bestilles via nettbutikken på www.fagforbundet.no, og det er også tilgjengelig på www.fagbladet.no/pdf. KK

Del inntektene – spre tapene

Labour og Gordon Brown fikk ikke fortsette å styre Storbritannia etter valget. Nå er det de konservative kreftene som skal overta. Budsjettunderskuddet er rekordstort. Ikke siden 1994 har flere vært arbeidsløse. Vi tviler sterkt på at oppskriften toryene og liberaldemokratene kommer til å benytte, vil bedre situasjonen for de fattige, for de arbeidsløse, for trygdede og pensjonister. Det finnes et uttrykk som er slik: socialize the losses, privatize the gains. Oversatt til norsk blir det omtrent: Fordel tapene (på folket), privatiser profitten (til de rike). De to partiene i Storbritannias nye koalisjonsregjering har allerede blitt enige om å kutte i offentlig sektor med seks milliarder pund – i år! Men økt skatt for de rike har de ennå ikke varslet.

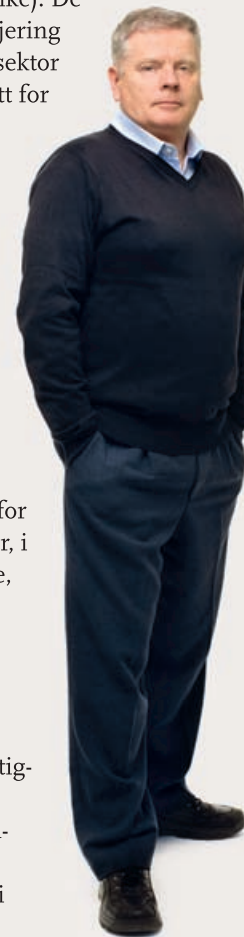
Det har heller ikke den rødgrønne regjeringen her i landet. Den holder fast på

» Regjeringen må fortsette å satse på det de ble valgt på; rettferdig fordeling av godene og en sterk offentlig sektor.»

Soria-Morialøftet om å holde skattenivået fra 2004. Heller ikke de kriserammede landene Hellas og Spania har foreslått å øke skattene for de rikeste. Men å kutte sterkt i offentlig sektor, i pensjoner og i lønningene til offentlig ansatte, det har de gått med på. De fordeler byrdene, men lar de rike fortsette som før.

I midten av mai la Stoltenberg-regjeringen fram revidert nasjonalbudsjett for 2010 og kommuneøkonomiproposisjonen for 2011. Fagforbundet etterlyser konkrete tiltak for fattigdomsbekjempelse, for eksempel en økning i sosialhjelpssatsene. Vi er glade for at kommunene får en vekst i 2011, men veksten burde vært større. Mange kommuner sliter med å gi gode nok velferdstjenester og enkelte varsler oppsigelser. I disse tider er det mange politikere og økonomer som mener at kommunene må privatisere og konkurranseutsette tjenestene. Når så vi sist at dette førte til bedre og billigere tjenester og en bedring av den offentlige velferden?

De sosialdemokratiske partiene har gjennom sitt verdigrunnlag satset på fellesskaps- og velferdsløsninger. Historien har vist at når de forlater denne politikken, mister de tillit, oppslutning og makt. Derfor må regjeringen fortsette å satse på det de ble valgt på; rettferdig fordeling av godene og en sterk offentlig sektor.

Jan Davidsen

**JAN DAVIDSEN,
FORBUNDSLEDER**

Jobbet fram til fød

Graviditet er ingen sykdom. Likevel står gravide for en tredel av sykefraværet blant kvinner mellom 20 og 39 år – og det øker. Nøkkelen til å snu utviklingen ligger ikke hos kvinnene selv, men på arbeidsplassen.

Tekst: SIDSEL HJELME Foto: HELGE HANSEN

Det fins ikke spor av ammetåke i Mona Bergers lyse stue. Her gurgler fire måneder gamle Jonas fornøyd på sin klarblå lekematte, og fra sofakroken er mamma Mona soleklar:

– Uten tilrettelegging på jobben hadde jeg blitt sykmeldt lenge før fødselen.

Ut med de tunge

Mona er hjelpepleier i hjemmetjenesten i Fana bydel i Bergen. Da hun var gravid med sitt første barn for ti år siden, gjorde hverdagen med tunge stell, bøyning, tråkk og stress at hun ble sykmeldt tidlig i svangerskapet.

Derfor visste Mona at hun hadde tøffe dager i vente da det ble klart at Jonas var på vei.

– Men denne gangen gikk det mye lettere.

Fritak fra tunge stell, redusert arbeidsmengde og kontorarbeid i stedet for utetjeneste var noen av tiltakene som ble iverksatt for å gjøre jobben håndterbar i takt med Monas voksende mage.

Morgenkvalme

I lange perioder slet Mona med morgenkvalme.

– Jeg gikk på jobb likevel. Det var bedre å være i gang enn å ligge

hjemme, men jeg sørget for å få koble av og få noen pusterom innimellom.

De to siste månedene på jobb var Mona også fritatt fra kvelds- og helgevakter. Dermed kunne hun stå i jobb til hun gikk ut i permisjon tre uker før termin.

– Jeg hadde ikke følelsen av at jeg

selen

«Uten tilrettelegging på jobben hadde jeg blitt sykmeldt lenge før fødselen.» MONA BERGER

32 UKER: Silje Andersen holder bekkenløsningen i sjakk, og har så langt unngått sykmelding mens hun er gravid.

belastet kollegene mine selv om jeg ble fritatt for tunge oppdrag på slutten av svangerskapet. Det var tross alt bedre for alle at jeg var på jobb enn at jeg ble sykmeldt.

Det nytter

Ifølge Arbeidstilsynet blir seks av ti gravide sykmeldt i løpet av svangerskapet, men bare en liten del av dette sykefraværet skyldes komplikasjoner i graviditeten. Med tilrettelegging av arbeidsmiljø og -oppgaver kan gravides sykefravær reduseres betydelig, viser en undersøkelse fra Statens arbeidsmiljøinstitutt. Gravide som jobber turnus, som jobber kveld eller natt, har særlig stort utbytte av tilrettelegging.

Mange arbeidsplasser har nå igangsatt prosjekter for å redusere sykefraværet blant gravide – og resultatene er gode.

Jungeltelegraf

I Bergen kommune er jordmor Birte Hellen ansatt i Arbeidsmiljøavdelingen og tilknyttet kommunens Nærværprosjekt. I første prosjektår hadde hun kontakt med drøyt halvparten av de gravide arbeidstakerne i kommunen. Målet er å nå alle, anslagsvis 220-230 i året.

Nå går jungeltelegrafen blant både ansatte og ledere, stadig flere tar kontakt, og stadig

flere gravide får tilrettelagt jobben slik at sykmelding kan forebygges eller utsettes.

Ikke minst er ledere som tidligere har hatt arbeidstakere med i prosjektet, aktive, sier jordmor Birte:

– De har skjønnet at det er lurt å gjøre noe tidlig i graviditeten, ikke vente til problemene har oppstått.

Middag med mage

På Olderhaugen eldresenter møtes vi av den umiskjennelige, og for enhver vestlending uimotstæelige, duften av raspeballer, salt fårekjøtt og kålrabistappe i trappeoppgangen. I stua har 94-årige Harald Thomasen allerede benket seg ved langbordet og er klar for yndlingsmiddagen.

På det trange kjøkkenet er det full stim. Silje Andersen har ansvaret for at Harald og resten av de 20 gjestene får varm mat på bordet om et øyeblikk, og har knapt tid til å kikke mot fotografens kamera.

Siljes svulmende mage er dekket av et stort blårutet forkle som gjør det vanskelig å se at hun er klar for svangerskapspermisjon om fem uker. En gjenstridig bekkenløsning er heller ikke synlig, men omsorgsarbeideren understreker at hun har unngått sykmelding takket være god planlegging og tilrettelegging.

Gravid og i arbeid

Når du er gravid, har arbeidsgiveren plikt til å tilrettelegge arbeidssituasjonen din så langt som mulig. Som arbeidstaker har du plikt til å medvirke til dette (arbeidsmiljøloven §§4-2 og 4-6). Mye kan gjøres ved å starte tidlig og tenke kreativt. Noen tiltak koster penger, men er likevel lønnsomme for arbeidsgiver hvis de innebærer at du unngår å bli helt eller delvis sykmeldt. Her er noen tips:

Hvilepauser: Stress og tidspress kan være en risikofaktor når du er gravid. Gi rom for korte hvilepauser, og gjerne en lengre pause midt på dagen

der du kan legge deg ned. Erfaring viser at slike pauser kan gjøre en stor forskjell for gravide.

Pris: Gratis.

Ut og inn av bilen: Et stykke spinnakerstoff (glatt og tynn seilduk) eller annet glatt stoff i bilsetet gjør det enklere når du skal ut og inn av bilen.

Pris: Ca. 40 kroner.

Fritak for arbeidsoppgaver: Å slippe tunge pasienter og arbeid som innebærer mye bøy og tøy, kan forebygge plager og gjøre arbeidsdagen enklere.

Pris: Gratis hvis arbeidet organiseres annerledes. Arbeidsgiver kan også søke om tilretteleggingstilskudd (se nedenfor).

STOR MAGE INGEN HINDRING: Raspeballene tas godt imot på Olderhaugen eldrecenter. Fra venstre: Peder Storetvedt, Jon Lind Sundvor, Silje Andersen og Harald Thomassen.

Fleksible arbeidsdager: Morgenkvalme og trøtthet kan gjøre det tøft å gå på jobb. En fleksibel start kan gjøre det enklere, og på mange arbeidsplasser er det uproblematisk å få til.

Pris: Gratis.

Ballputer: Luftfylte gummiputer til å sitte på gir god trykkavlastning og kan forebygge plager i rygg og bekken.

Pris: 400–500 kroner.

Spesialstoler: Har du rygg- eller bekkenplager, kan en regulerbar anatomisk formet stol være til stor hjelp.

Pris: Ca. 5000 kroner.

Tilretteleggingstilskudd: IA-virksomheter kan søke om tilretteleggingstilskudd fra Nav hvis tilrettelegging av arbeidet medfører merutgifter. Det kan ytes tilskudd både til enkeltarbeidstakere og til grupper av arbeidstakere med samme behov for tilrettelegging. Tilskuddet kan for eksempel brukes til innkjøp av nødvendige hjelpemidler eller til å dekke deler av lønna til en ekstra person.

Fritak for arbeidsgiverperioden: Hvis du er mye borte fra jobb på grunn av graviditeten, kan arbeidsgiver søke Nav om fritak for arbeidsgiverperioden. Da får du lønn fra Nav i stedet for fra arbeidsgiver når du er syk.

Svangerskapspengene: Dersom arbeidet ditt kan medføre risiko for fosteret og det ikke kan tilrettelegges godt nok til at risikoen fjernes, har du rett til svangerskapspengene. Det betyr at du i praksis får samme utbetaling som om du var sykmeldt, men du forbruker ikke av ditt opptjente sykepengegrunnlag. Det er en viktig forskjell. De fleste leger og jordmødre er lite vant til å anvende denne ytelsen. Det er synd, for i mange tilfeller burde den vært iverksatt som alternativ til sykmelding.

*Kilde: Jordmor Birte Hellen,
Arbeidsmiljøavdelingen,
Bergen kommune*

«Vi må snakke om, og gjøre noe med de utfordringer gravide har i jobben.»

Jordmor BIRTE HELLEN

Formel for gravide

– Jeg var den fjerde på jobben som ble gravid i løpet av kort tid, så jeg tenkte at det kanskje begynte å bli litt mye her, smiler Silje når middagen er servert. Mye kanskje, men ikke for mye.

Det er ingen grunn til at graviditet bør komme som en overraskelse på en leder, mener overlege og spesialist i arbeidsmedisin Ebba Wergeland i Arbeidstilsynet. Formelen er enkel: Multipliser antall kvinner under 40 med 0,07 og du har svaret på hvor mange gravide du kan regne med til enhver tid.

Wergeland har gjentatte ganger påpekt at man med en slik kalkyle kan ta høyde for graviditeter i grunnbemanning og vikarbudsjet.

Valgte selv

Under Siljes svangerskap har det gått på skinner. Kontakt med kommunens jordmor i Arbeidsmiljøavdelingen ble opprettet allerede en uke etter at arbeidsgiver fikk vite om graviditeten.

Silje er ansatt som omsorgsarbeider i hjemmetjenesten, og det ble tidlig klart at det ville bli nødvendig med tilrettelegging. Og så snart Silje følte at det var nødvendig, var planene klare.

– Jeg ble fritatt for kveldsvakter, fikk færre brukere og fikk lage min egen liste. Nå går jeg stort sett til brukere som bor her på Olderhaugen, og en dag i uka har jeg ansvar for maten her. Dermed slipper jeg ikke bare de tyngste stellene, men også å farte rundt til hjemmeboende brukere. Å sno seg inn ut og inn av bilen på trange parkeringsplasser tar mye krefter.

– Ut og inn av biler er noe av det verste

når man har bekkenløsning. Med mine plager, uten tilrettelegging, ville jeg helt sikkert vært sykmeldt nå.

Start tidlig

Da Silje reduserte antall brukere, ble det ikke satt inn ekstra ressurser på avdelingen. Dette har vært uproblematisk i forhold til

TILRETTELEGGING: Jordmor Birte Hellen, Arbeidsmiljøavdelingen i Bergen kommune.

kollegene, selv om noen av dem fikk litt mer å gjøre, forteller hun:

– Jeg har heldigvis ikke følt at jeg har belastet kollegene mine mens jeg er gravid, sier Silje.

Slik er det dessverre ikke på alle arbeidsplasser, opplyser jordmor Birte Hellen:

– Noen gravide tenker at det vil være bedre for kollegene at hun sykmelder seg fullt så de kan få inn en vikar med full arbeidskapasitet i stedet. Derfor ber de kanskje om sykmelding heller enn å be om tilrettelegging.

Jo tidligere man kommer i gang med tilretteleggingen, jo bedre er det, understreker jordmoren.

– Vi må snakke om, og gjøre noe med de utfordringer gravide har i jobben før hun er så plaget eller sliten at hun går til legen for å bli sykmeldt.

– Er du først blitt helt eller delvis sykmeldt i svangerskapet, viser det seg at sjansen for å forbli det fram til fødselspermisjon er stor.

Grete Waitz

FOR EN BEDRE HVERDAG!

Grete Waitz sålen i alle modeller

Art 211
sort str.36-46
hvit str. 36-42

995,-*

Art 213
lilla, blå, rød str. 36-42
sort str.36-46

NY FARGE!

995,-*

Art 400
lilla, sort str.36-42

NYHET!

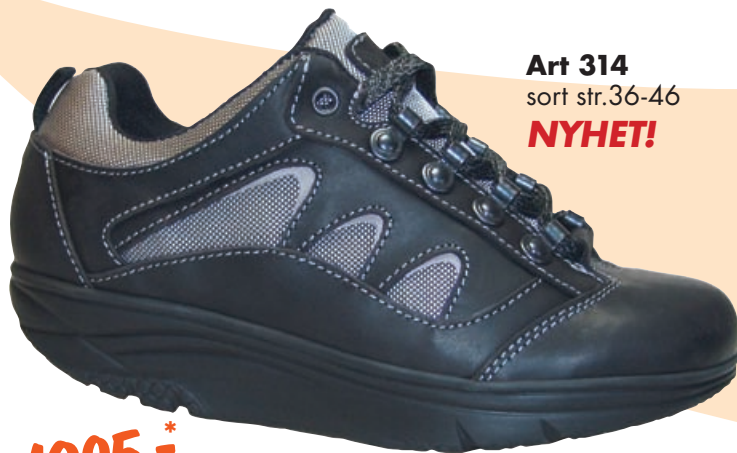
699,-*

Art 403
sort str.36-46

NYHET!

699,-*

Art 314
sort str.36-46

NYHET!

1095,-*

Art 314
hvit str.36-42

NYHET!

1095,-*

*Porto/opkravsgebyr kommer i tillegg
Tillat oss inntil 3 ukers leveringstid

Besøk vår nye nettbutikk:

www.footcare.no

Foot Care AS Postboks 75,
1471 Lørenskog

E-mail: post@footcare.no
Tlf: 67 97 80 40 Fax: 67 97 18 16

Kvalitet i klemma

Rana er en av landets mest vellykkede modell- og kvalitetskommuner. Men hva skjer når livreima må strammes og rådmannen foreslår at halvparten av lokalskolene legges ned?

Tekst: KARIN E. SVENDSEN Foto: ØYVIND BRATT/Rana Blad

I Rana ble de årlige underskuddene i grunnskolen tidligere dekket gjennom tilleggsbevillinger. Det var mens kommunen fremdeles hadde fondsmidler å ta av. Med Terra forsvant alle reserver, og faren for å havne på Robek-lista har siden 2008 vært reell.

Rana har fått ny ordfører og ny rådmann siden Terra-skandalen. De sverger begge til omstilling gjennom samarbeid med tillitsvalgte. Konstruktivt samarbeid og vellykkede omstillingstiltak går gjerne fredelig for seg. Men i Rana har de gode samtalene blitt overdøvd av diskusjonen om ny skolestruktur mellom dem som ønsker færre og større skoler og dem som vil bevare dagens skolestruktur inntil videre, eller i hvert fall i to år. Betyr det at metodikken i trepartssamarbeidet ikke holder når det røyner på?

ROBUST SKOLE: – Større skoler kan tilby bedre fagmiljøer og gi elevene større valgmuligheter, mener skolesjef Synnøve Flynn Jensen.

› MODELLKOMMUNE

Rana har lenge vært modell- og kvalitetskommune. Ei styringsgruppe med blant andre ordfører, rådmann og tillitsvalgte har hatt det overordnede ansvaret. Den har satt i gang en rekke prosjekter med egne arbeidsgrupper. I styringsgruppa har både LO og Unio vært representert.

Kvalitet i skolen

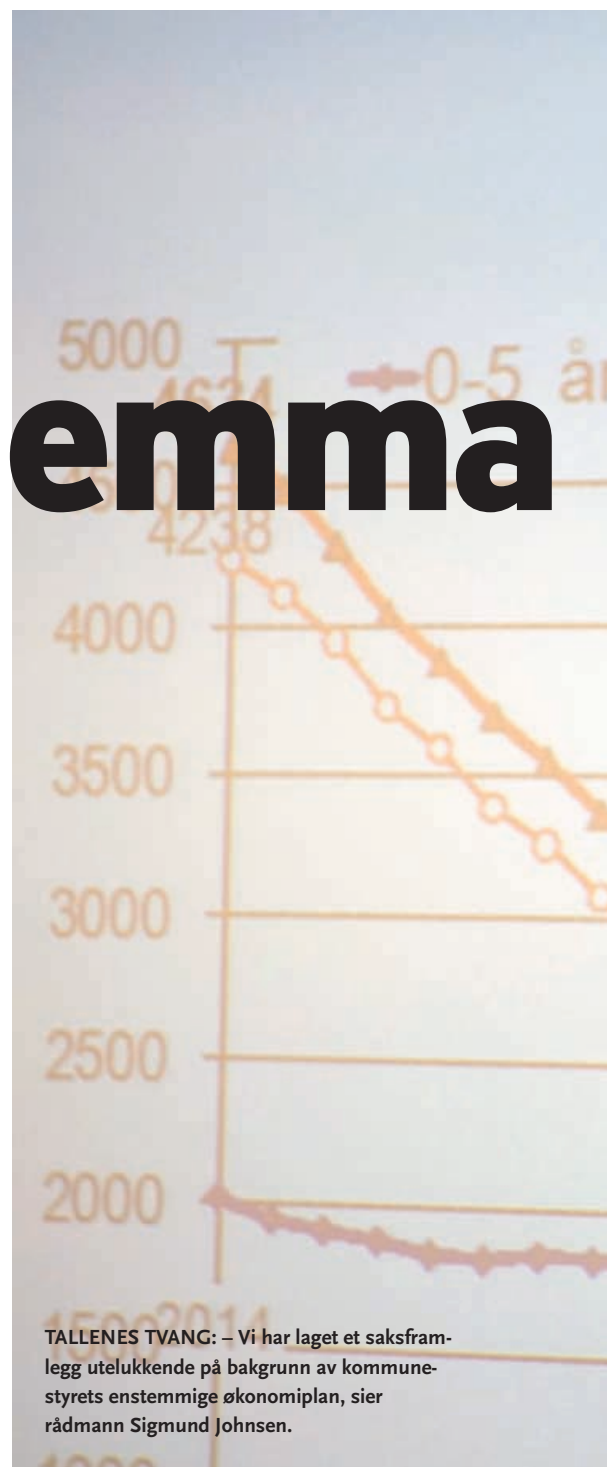
Ett av flere prosjekter i Rana de siste årene har vært *Kvalitet i skolen*. Bakgrunnen var at kommunen brukte mer penger per elev enn sammenlignbare kommuner, samtidig som det så ut til at elevene ikke lærte mer enn elever i andre kommuner.

Arbeidsgruppa for prosjektet ble opprettet våren 2009, og ansatte, elever og foreldre ble invitert til å bidra med ideer og tiltak for å bedre skolen. Kvaliteten skulle heves, og ressursene skulle brukes mer effektivt.

Politisk enighet om økonomiplan

I juni, tre måneder etter at prosjektet *Kvalitet i skolen* startet, vedtok kommunestyret (mot Rødts stemmer) en økonomiplan som skulle gjelde fram til 2013. Her ble skolebudsjettet for perioden kuttet med 24 millioner kroner.

– Dette skoleåret har vi redusert utgiftene med 15 millioner. Neste år må vi ned ytterligere 9 millioner. Det lar seg ikke gjøre med den nåværende skolestrukturen, mener kommunens nye skolesjef, Synnøve Flynn Jensen. Hun ser ingen annen løsning enn å

legge ned skoler – selv om det er en smertelig prosess.

Heller ikke rådmannen så andre muligheter for å følge opp kommunestyrets bestilling.

– Vi må flytte penger i forhold til demografiske endringer. Barne- og ungdomskullene blir mindre, mens vi får flere eldre som trenger bistand. Politikerne vedtok derfor en ressursvridning på nærmere 25 millioner fra skole til omsorgssektoren, sier Sigmund K. Johnsen, som i høst la fram sitt forslag til

Elevtallsutvikling

ringer — 6-15 åringer — 7-15 åringer — 6 år

strukturendringer som innebærer at halvparten av kommunens 16 skoler legges ned.

Lærere og foreldre ute av prosjektet

Både Unio og Foreldrenes arbeidsutvalg (FAU) har trukket seg fra prosjektets styringsgruppe og arbeidsgruppe.

– Vi ønsker et bedre grunnlag for vedtak, sier Kristin Aasbø, leder i Rana FAU og viser til tallmaterialet som økonomiplanen bygger på, og som FAU betrakter som mangelfullt.

– Det kan hende vi må ta noen strukturelle >

Grunnskolen i Rana

Rana kommune med vel 25.000 innbyggere har i dag om lag 3400 barn og unge i grunnskolealder. Disse er fordelt på fire ungdomsskoler, to barne- og ungdomsskoler og ti barneskoler. På flere skoler er det under ti elever på enkelte trinn.

I en optimistisk prognose går antall barn og unge i aldersgruppa 6–15 år ned med 340

fram mot skoleåret 2015. Det medfører at de statlige overføringene til skoledriften blir redusert hvert år framover. I 2015 får da kommunen 24 millioner kroner mindre enn i år.

En mer pessimistisk prognose viser at reduksjonen i elevtallet kan bli 473, eller nesten 14 prosent.

grep, men vi krever at alle skoler får en reell sjanse til å bli vurdert. Det er for enkelt bare å ta skolene i randsonene, sier Aasbø.

Den borgerlige opposisjonene i Rana stiller seg også bak kravet om å legge saken på is i to år.

Prosjekt i dvale

Etter at Unio og FAU gikk ut av *Kvalitet i skolen*, har prosjektet stoppet opp. Men ingen i arbeidsgruppa har mistet troen på arbeidsformen.

Tormod Steen (V) håper arbeidet kan revitaliseres og videreføres.

– Det at vi var et konsensusorgan uten avstemninger gjorde gruppa til en interessant møteplass. Vi fikk prøve ut egne argumenter og teste andres. Det var en spennende, men også krevende arbeidsform. Vi som ikke har trukket oss, ønsker å fortsette.

Det samme mener Siw Østerdal, hovedtillitsvalgt i Fagforbundet.

– Vi har bak oss store, vellykkede omstillinger, og vi har mange andre pågående prosjekter, sier hun.

Heller ikke Alf Per Korsnes i Unio har mistet troen på metodikken i trepartssamarbeidet.

– Problemet er at vi har opplevd det stikk motsatte av det vi ble invitert til. De ansatte skal være en motor i kvalitetsarbeidet. I stedet ble det kjørt tunge prosesser ovenfra og ned. Dermed mistet prosjektet all legitimitet.

Kvalitet i skolen

I arbeidsgruppa for prosjektet *Kvalitet i skolen* satt Siw Østerdal fra LO (Fagforbundet), Alf Per Korsnes fra UNIO (Utdanningsforbundet), Christine Shybaj Antonsen (Ap) og Tormod Steen (V). Foreldrene (FAU) hadde to representanter. Ellers besto arbeidsgruppa av skolesjefen, barnehagesjefen og prosjektmedarbeider Knut Stranden fra Imtec (International Movement Towards Educationale Change), en stiftelse som gir faglig bistand til utviklings- og omstillingsprosjekter.

– men metoden lever

Knut Stranden (Imtec), som er konsulent i flere prosjekter i Rana, understreker at konflikten er begrenset til skoleprosjektet, og at kvalitetsarbeidet for øvrig fortsetter.

– Problemene oppstod da forslaget om å legge ned skoler kom samtidig som prosjektet *Kvalitet i skolen* lå i startgropa. Da motstanden vokste fram, burde kommunen lagt opp til helt andre og mer omfattende prosesser, og jeg tar selvkritikk på at jeg ikke klart nok påpekte det.

Hvis dialogen hadde fortsatt, tror Stranden at det hadde vært mulig å skape en bedre forståelse for den nye økonomiske situasjonen.

– Det ville også gitt mulighet til å avlive en del myter og misforståelser, som for eksempel at en endret skolestruktur betyr et dårligere skoletilbud.

Da politikerne og rådmannen så at skolesektorens budsjett måtte reduseres, burde arbeidsgruppa etter Strandens oppfatning vært utvidet med flere politikere.

– I forhold til de dramatiske kuttene, var arbeidsgruppa for svakt forankret. Den økonomiske situasjonen burde også vært avklart før arbeidet startet.

Politikerne må ta ansvar

Siw Østerdal, som selv sitter i kommunestyret for Ap, mener politikerne gjennom økonomiplanen leverte en klar bestilling til skolesjefen og rådmannen.

– Administrasjonen leverte varen, men politikerne likte verken lukta eller fargen. Likevel er det ikke én politiker eller ett politisk parti som har bedt administrasjonen om en ny utredning. Ingen har gitt dem nytt verktøy eller nye retningslinjer.

– Det er kommunestyret som må bestemme om en eller flere skoler skal legges ned. Så kan *Kvalitet i skolen* arbeide for at elevene og ansatte skal få en bedre skole enn i dag. For meg er det vanskelig å diskutere kvalitetstiltak ved de ulike skolene uten å vite hvilke skoler som skal bestå de nærmeste årene, sier Østerdal.

Men det er en krevende manøver å legge ned en skole ett år før kommunevalget. For ikke å snakke om åtte skoler.

Foto: Karin E. Svendsen

KVALITET: – Når resultatene ikke er gode, er det fordi mange elever ikke får det de skal få på skolen, mener tillitsvalgt Siw Østerdal i Fagforbundet.

Foto: Karin E. Svendsen

SUNT: – Jeg ser også på nærhet til skolen i et folkehelseperspektiv. Det er viktig at så mange barn som mulig kan gå til skolen, sier Venstre-politiker Tormod Steen.

Foto: Karin E. Svendsen

PAUSE: – Utdanningsforbundet krever en time out på to år for å utrede saken bedre, sier tillitsvalgt Alf Per Korsnes i Unio.

› ROBEK

Robek (Register om betinget godkjenning og kontroll) er et register over kommuner som må ha godkjenning fra Kommunal- og regionaldepartementet for å kunne låne penger eller inngå langsiktige leieavtaler.

Nytt tilbud til rusmisbrukere

Unge rusmisbrukere i Stavanger-området har fått et nytt døgntilbud. Her får de helsehjelp mens de venter på behandling. Tilbudet omfatter blant annet kost, losji og individuelle samtaler. Målgruppen er rusmisbrukere under 25 år som har avklart startdato for langtidsbehandling.

K46, som tilbudet kalles, vurderer også unge rusmisbrukere

som ikke har endelig avklart behandling.

– Men de må erkjenne at de har et rusproblem, og de må være motivert, sier avdelingsleder Lisbeth Skibenes til Rus& Samfunn.

K46 startet som et dag- og kvelds-tilbud i 2007 med lav terskel. Siden den gang har over 250 ungdommer vært i kontakt med K46.

Les mer på www.rus.no

KES

Satser på selvhjelp

I løpet av 2010 vil Nasjonalt knutepunkt for selvhjelp etablere distriktskontorer over hele landet. Disse skal gi informasjon om selvhjelp og fungere som pådriver i utviklingen av selvhjelpsarbeid. Foreløpig er det opprettet fire distriktskontorer som skal betjene 11 fylker.

Det var Nasjonal plan for selvhjelp fra 2004 som la grunnlaget for utviklingen av selvhjelp. I år vil denne planen bli oppdatert på bakgrunn av nye erfaringer og kunnskap. Du kan lese mer på www.selvhjelp.no

KES

SOKKER
som **IKKE**
strammer

ametrine
Postboks 333 - 7301 ORKANGER

4 4 2 6 . 1 42 2

Behandling / forebygging av ligge- og trykksår

Wima-labben

Avlaster områder som er utsatt for ligge- og trykksår
Bedrer mulighetene for sårleging
Behagelig i bruk, - luftig, lett, stabil og varmeisolerende

Wima produkter

Tlf. 71 51 42 84 Fax 71 51 40 73 P.b. 28, 6538 Averøy

Les mer om Wima-labben på vår nettside:
www.wima.no

Gratis ekstraraseng I SOMMER på Quality Hotels

Husk at du som LOfavør medlem får 20% rabatt på standard dobbeltrom på alle Choice-hotellene i Norge hele året. Denne rabatten kan ikke kombineres med ovenstående tilbud. For booking gå inn på lofavor.no og velg Choice Hotels under Ferie og Fritid.

choice.no

BY CHOICE HOTELS

VIL DU BLI MILLIONÆR?

Fagbladet ser på private firmaer som tjener penger på å utføre offentlige tjenester.

Fagbladet nr. 3: Barnehager

Fagbladet nr. 4: Barnevern

Neste nummer: Asylmottak

Bak fASaden

Når bestemor blir lagt ut på anbud, blir også de som steller for bestemor konkurranseutsatt. Det har de ansatte ved Ammerudlunden sykehjem fått merke.

Tekst: VEGARD VELLE Foto: GREG RØDLAND BUICK

– Holder du kjeft, har du det all right. Ellers får du et problem med å dekke opp vaktene, forteller ansatte til Fagbladet. De tør ikke stå fram med navn.

Diplom i ramme og glass

Ammerudlunden sykehjem er utstillingsvinduet til Oslos byråd for velferd og sosiale tjenester, Sylvi Listhaug (Frp). Det har blitt en nesten årlig tradisjon at Listhaug tropper opp med diplom i ramme og glass på sykehjemmet, fotfulgt av mediene.

Bakgrunnen er de årlige spørreundersøkelsene, hvor brukerne og de pårørende setter karakterer på driften av byens sykehjem. Ammerudlunden sykehjem er flere ganger rangert blant de tre beste.

Ifølge Listhaug har Oslo kommune spart flere millioner kroner på anbudsrundene og samtidig oppnådd bedre kvalitet.

Ansatte er redde

Hvordan pengene har blitt spart inn, er hun mindre tydelig på: at de ansatte jevnt over er lønnet langt lavere enn i kommunen, at de

ifølge Sykehjemsetatens fagforening ikke mottar overtidsbetaling, at pensjonsavtalen er elendig, at ansatte går i ulovlige dobbelvakter, at det ikke gjennomføres lokale lønnsforhandlinger med fagforeningene og at arbeidsplanen ikke utarbeides i samarbeid med de tillitsvalgte eller fagforeningen, slik arbeidsmiljøloven klart og tydelig sier.

Men også et annet forhold preger arbeidsplassen – redsel. Av den grunn er det anonyme kilder i denne saken, ikke fordi det ikke er flere som er kritiske til Adecco Helses måte å drive på, men fordi de ikke tør å stå fram med navn og ansikt.

Skremte vekk folk

Ammerudlunden sykehjem er det eneste av de rundt 50 offentlige, private og ideelle sykehjemmene i Oslo hvor Fagforbundet har under 20

organiserte, ingen tillitsvalgte og ingen informasjon om de ansattes lønns- og arbeidsforhold. Også Norsk Sykepleierforbund har bare en håndfull organiserte og ingen tillitsvalgte på sykehjemmet, stikk i strid med normen.

Foto: Erik M. Sundt

KRITISK: – Ren utnyttelse av arbeidskraften, kaller jeg dette. Per Egil Johansen er nestleder i Sykehjemsetatens fagforening i Oslo.

Nestleder i Sykehjemsetatens fagforening i Fagforbundet i Oslo, Per Egil Johansen, mener sykehjemsledelsen motarbeider fagbevegelsen.

– Fagforbundet har i en årrekke prøvd å komme inn på Ammerudlunden sykehjem. I fjor ringte vi og varslet at vi ønsket å ha en stand der. Etter flere og lange telefonsamtaler, fikk vi tommelen opp. Men da vi kom dit, fant vi daglig leder sittende i resepsjonen, rett overfor standen. Flere ganger kom personer fra ledelsen i Adecco Helse innom. I løpet av dagen turte bare fire av de ansatte å nærme seg oss, og disse ble i tur og orden ropt opp av daglig leder og bedt om å stille på møte med henne. Naturlig nok trakk de interesserte seg skyndsomt vekk fra standen, sier Johansen.

– Ufine metoder

– Dobbeltvakter inngår ikke i turnusen, og selvsagt får de ansatte betalt for overtidjobbing i de tilfellene hvor jeg pålegger det, sier Karina Michelsen, som inntil januar var daglig leder ved Ammerudlunden sykehjem, nå institusjonssjef ved Midtåsen sykehjem.

Virkeligheten hun presenterer skiller seg markant fra den beskrevet av Fagforbundet, Norsk Sykepleierforbund og flere av de ansatte ved Ammerudlunden sykehjem.

– Det er ikke noen politikk hos oss at folk ikke skal organisere seg. Og når Sykehjemsetatens fagforening har vært her og holdt stand, har de fått holde på som de vil. Men de har brukt særdeles ufine metoder og forsøkt å sette de ansatte opp mot oss. Da ber de om bråk, sier Michelsen.

søndag, fra klokka 15.30 på ettermiddagen til klokka åtte på morgenen, totalt 16,5 timer om gangen.

Ifølge Per Egil Johansen er planlagt overtid ulovlig.

– Ren utnyttelse av arbeidskraften, kaller jeg dette. Åtte timers arbeidsdag var ikke et tall man i sin tid satte for moro skyld. Har man jobbet dobbeltvakt, blir man fryktelig sliten. To dobbeltvakter etter hverandre innebærer at personen kanskje rekker å sove i seks timer. Når dette skjer over flere dager, går kvaliteten på arbeidet rett og slett ned.

Ulovlig hemmelighet av turnuser

Også ledelsens holdning til utlevering av turnuser er, ifølge Johansen, i strid med norsk arbeidsrett.

– Ifølge arbeidsmiljøloven skal arbeidsplanen utarbeides i samarbeid med de ansattes tillitsvalgte. At Fagforbundet flere ganger har bedt om innsyn i turnusene, har sykehjemsledelsen glatt oversett, forteller Johansen.

Konkurransetutting fører utelukkende til å svekke de ansattes lønns- og arbeidsforhold, mener Per Egil Johansen.

› AMMERUDLUNDEN SYKEHJEM

- Åpnet i 2003. Har 73 beboere og 130 ansatte.
- Ble fra starten drevet av Adecco Helse AS, som også drifter Midtåsen sykehjem i Oslo, Greverud sykehjem i Oppegård og Klæbu sykehjem i Klæbu kommune.
- Adecco Helse har forsterret på å tilby helsevikarer til samtlige av landets sykehus.
- Adecco Helse hadde i 2008 et resultat før skatt på drøye 22 millioner kroner.

Personen på bildet er ikke intervjuet i forbindelse med denne saken.

Tør ikke vise lønna

Adecco Helse forteller sine ansatte at melder de seg inn i Fagforbundet og krever tariffavtale, mister de alle godene sine. Spesielt er det da snakk om ordningen med fleksible turnuser, et system mange av de ansatte er fornøyd med, siden det innebærer at de kan ta seg fri når de selv ønsker. Adecco Helse har nok av vikarer som kan fylle hullene.

Også Sykepleierforbundet har erfart motstanden mot faglig organisering ved Ammerudlunden sykehjem.

– Medlemmene våre tør rett og slett ikke vise oss ansettelseskontraktene sine. De er redde for at det vil volde dem problemer, forteller Annlaug Waage, rådgiver i Norsk Sykepleierforbund.

Men da Sykepleierforbundet gikk til streik

i januar, måtte sykepleierne ved et annet av Adecco Helses sykehjem, Midtåsen, vise fram ansettelsesbetingelsene sine for å motta streikebidrag. Da viste det seg at lønningene lå lavt. En sykepleier med 13 års ansiennitet mottok for eksempel 36.700 kroner mindre enn den kommunale minstelønna i Oslo.

Ulovlig dobbeltvakter

– Man kan jo lure på hvordan Adecco klarer å drive billigere enn andre og samtidig gå med overskudd. Etter streiken i vinter fikk vi svar på det, kommenterer Annlaug Waage.

Flere kilder forteller Fagbladet at svenske omsorgsarbeidere kommer til Ammerudlunden sykehjem i helgene og tar dobbeltvakter på kvelden og natta, fra torsdag til og med

PORTRETTET

Paul Curran

Yrke: Operasjef

Alder: 46 år

Sivilstatus: Singel

Aktuell: Sprenger grenser

Iscenesetter livet

Operasjef Paul Currans sterkeste drivkraft er ønsket om å utvide livet. Og bak lurert angsten for fattigdom.

Tekst: TITTI BRUN Foto: WERNER JUVIK

EN SLITER FRA FATTIGSTE Glasgow har påtatt seg oppdragelsen av den snøhvite, nye, norske opera-babyen.

Historien om hans egen tøffe barndom kommer lett. Hvis den kan gi pågangsmot til unge, er gjentakelsene verdt det. Han har reist langt fra bakgata i Glasgow.

PAUL CURRAN VOKSTE OPP i ekstrem fattigdom. På et sted der klassetilhørigheten hamres inn. I dette macho arbeiderklasse miljøet var Paul en absolutt feil førstefødt sønn å få. For Paul tilpasser seg ikke. Han aksepterer ikke sin plass. Skoleflink, med interesse for italiensk høypoesi på originalspråket. Paul har masse målrettet energi. Mens far drikker opp lønna på vei hjem hver torsdag, øver Paul på klarinett med ungdomssymfonikerne.

Absolutt bunnivå for mandig oppførsel kommer når det avsløres at han i hemmelighet har begynt å ta dansetimer. Det hjelper ikke at Paul serverer to småsøsken frokost, løper hjem fra skolen for å lage lunsj og stort sett har ansvaret for å få mat på bordet til kvelds. Mor drikker og raser, og far hater lyden av snobbete, klas-siske toner.

Paul er for annerledes. Og han vet det selv. Han vet også at han er homo-fil. Når foreldrene oppdager det, blir det kroken på døra. 16 år gammel kastes han ut. Og døra holdes stengt for ham i 26 år.

– JA, JEG ER UNIK. Jeg mener alle er unike. Man snakker om å være «litt» unik, men det går ikke, mener Curran. Han liker å være unik, i motsetning til å være spesiell.

– Spesiell er når du syns du er mer viktig enn andre. Det har jeg lite sans for. Mens unik er noe du *er*, sier han på norsk, ett av sju språk han behersker.

Hverdagslig kledd i olabukser. Skinnjakke. Elegante mansjettknapper smykker den mørke skjorta. Rolig avventer han første spørsmål. Så begynner han å snakke, og trollbinder oss gjennom den ene operahistorien etter den andre. Øynene skinner. Smilet myker opp det beslutsomme uttrykket. Ingen primadonnanykker. Med presise håndbevegelser forklarer han hvorfor han berøres av musikken og av dramaene på scenen. At det er livet – og det er dramatisk – for alle.

SPRÅK ER HANS VINDU til en kulturell forståelse. Hans vindu til

publikum. Og han når publikum, både gjennom sine oppsetninger og i direkte kontakt. Senest i forrige uke da han møtte en videregående klasse for å snakke om operaen Rusalka. Den bygger på H.C. Andersens lille havfrue med musikk av Dvořák.

Nei, han syns ikke havfruer er vanskelig å snakke om. Han påpeker igjen at opera avspeiler livets dramaer. Liv, død, kjærlighet, sjalusi, ansvar og makt. Dratt ut i det ekstreme. Men det er også vår hverdag, fordi det handler om de store, livsviktige spørsmålene.

– HVA BETYR DET når den uskyldige havfruen synger mot månen? spør han ungdommene på Lillehammer.

Det blir lenge stille før noen forsiktig foreslår at det har noe med romantikk å gjøre.

– Ja, det handler om en ung kvinnes lengsel etter kjærlighet og etter prinsessen hun har forelsket seg i. Månen symboliserer lys, mørke og håp. Men også kvinnens syklus. Det er mye blod i denne operaen. Ungjenta som lengter etter å bli kvinne. Da må hun ta ansvar. Hvor langt er hun villig til å gå? Hennes valg koster blod når hekse skjærer ut tungen hennes for å oppfylle hennes ønske om å bli et helt menneske.

– Blodet som spruter, prinsens svik og Rusalkas tause skjebne angår oss. Så vanskelig det er å finne de riktige ordene. Ikke minst når du er tenårings er det umulig å ordlegge følelser og behov. Musikken forteller ofte mer enn ord. Dette forstår ungdommene, sier han på sitt lavmælte, intense vis. Og har fanget oss, som han griper både unge og gamle på de mange reisene rundt i Norge.

HAN VET MYE om å være ung, hjemløs og søkende. Etter at han ble kastet ut hjemmefra, haiket han til London. Til jobb i billettluke på teater, og ballettskole. Og danseoppdrag rundt om i verden.

Så tar hans egen libretto en ny dramatisk vending. Hoftan vrir seg ut av ledd i en høy spagat. Foran publikum faller Paul rett i gulvet. Dansekarrieren er over.

Men han gir seg ikke, han fortsetter å ta regien over eget liv. Han går på teaterskole i Australia, og reiser fra scene til scene over hele operaverden. Han bygger sitt ry som regissør.

45 ÅR GAMMEL blir han hentet til sin første faste stilling – som sjef for operaen i den hvite bygningen i Oslo.

– Hele verden kjenner dette bygget, sier han stolt.

– Men det må fylles med innhold for å løfte seg fra å være en nasjonal scene til å bli en internasjonal opera.

Målrettet skaffer han verdensstjerner til Norge. Og elsker de operaansattes visjon «Vi skal gjøre livet større». Han er overbevist om at musikk er livsnødvendig, og at han kan utvide alles liv.

Han er litt overrasket over at han er blitt rikskjendis. Men er begeistret for nordmenns forhold til sine kulturhus, ikke bare i Oslo, men over hele landet.

– Dere eier dem. Alle bryr seg, de er betalt gjennom alles skatt.

TROSS DEN VELLYKKEDE karrieren føler Paul Curran seg mislykket på ett område – kjærligheten. Han har selv en idé om hvorfor det går galt.

– Jeg har kanskje alltid sett etter en passasjer. Kanskje jeg heller skal finne en annen sjåfør å kjøre sammen med, sier Paul Curran og smiler.

RYKTET SIER AT HAN er litt hissigere enn den norske normalen. Men også omgjengelig. Noen sammenligner ham med en terrier fra Skottland. En liten hvit Jack Russel, som beskrives som en stor hund i en liten kropp. Uredd og utholdende. Som øyeblikkelig vil ta ledelsen i hjemmet. Men også en selskaphund dersom den får nok mosjon og ikke minst hjernetrim. Alle er enige om at han er hardt arbeidende og forventer mye av andre, men enda mer av seg selv.

Opera er krevende. Tannhäuser har innpå 20 sceneskift de første tre minuttene. En riktig nøtteknekker både for dem foran og bak scenen. Curran begeistrer og inspirerer – og krever absolutt disiplin av alle med-

arbeiderne. Etter enda en lang og slitsom økt er det tid for å ta kvelden.

– Go home and rest, but not relax. Gå og hvil, men ikke slapp av.

Det nytter ikke å stille opp igjen i dvalemodus. Neste arbeidsøkt skal alle, også Fagforbundets medlemmer, stille på samme høye konsentrasjonsnivå som før pausen.

– Hva er ditt forhold til fagforeninger?

– Jeg er oppvokst med sterk tro på fagbevegelsen, faren min var tillitsvalgt på verftet. Den er absolutt nødvendig. Den skal beskytte medlemmene og bedriften. Hvis du sliter i et slaver regime, er det umulig å øke eller forbedre produksjonen.

PÅ MORENS DØDSLEIE for fire år siden, reiste han tilbake til Glasgow. Han hadde lenge følt et savn etter sine foreldre. Men greide ikke å få kontakt. 26 år er gått siden de sist så hverandre. Mor og sønn. En fugl har fortalt at faren en gang har sagt til noen at han er stolt av sønnen. Men far har aldri tatt kontakt. Nå vil Paul besøke sin døende mor på sykehuset. Han forventer ingenting. Men noe mangler i livet; det vil han ta tak i for sin egen del. I korridoren støter han på far. Idet de får øye på hverandre, begynner faren å gråte, og isen er brutt. Siden møtes de jevnlig til også faren dør.

Hvorfor var dette så viktig? Han mener fortsatt at moren og faren var så følelsesmessig umodne at de aldri skulle fått barn.

– Jeg savnet å ha dem i livet. Jeg hadde et valg; alle har et valg. Jeg bestemte meg for å legge bort det gamle og ikke forvente noe.

– Hvorfor?

– Jeg har sett for mange mennesker bære mørket inni seg, sier Curran. Igjen dette overbevisende blikket.

– Jeg er en grunnleggende glad person. Det vil jeg ikke forstyrre.

SPESIALTILBUD TIL FAGBLADET

Inkl. 5 tre-retters middager + kaffe

6 sommerdager på høyfjellshotell inkl. 1/2-pensjon

Skinnarbu Høyfjellshotell på tradisjonsrike Skinnarbu

Midt mellom Rjukan og Rauland, ved inngangen til Hardangervidda finner du flotte og fantastisk beliggende Skinnarbu Høyfjellshotell. Besøk kraftfulle Rjukanfossen, grunnlaget for et norsk industrieventyr, eller Gaus-tatoppen. Du kan også ta en sommerseilas med båten "Fjellvåken", som har avgang rett nedenfor hotellet. Gå Sabotørstien ned de bratte juvene til Vermork.

Ankomst 2010:

Juni: 8. 13. 18. 23. 28. • Juli: 3. 8. 13. 15. 18. 23. 28. • Aug.: 2.

6 dager kun
2 499,-

per person i dobbeltrom

SPAR 1 101,-!

- 5 overnattinger
- 5 frokoster
- 5 tre-retters middager/ buffeer inkl. kaffe
- Eftermiddagskaffe med hjemmebakst
- Gratis avis i resepsjonen
- Gratis internett

2 barn t.o.m. 6 år GRATIS i foreldrenes seng. 2 barn t.o.m. 15 år kr. 1 349,- per barn i egen seng. Maks. 3 barn pr. rom. Gjelder ved 2 fullt betalende voksne eller 1 betalende voksen som betaler enkeltromstillegg. Bestilles på tlf. 800 300 98.

Inkl. 3 to-retters middager

6 dager på ★★★★★ hotell på toppen i Danmark

★★★★ Comwell Rebild Bakker i Skørping, Nordjylland, Danmark

Ditt 4-stjerners hotell ligger på toppen av Rebild Bakker, midt i denne danske naturen. Her finner du de berømte danske golfbanene, og kun en halvtimes kjøretur fra hotellet ligger Øster Hurups barnevennlige sandstrender. Ta barna med til Fårup Sommerland. Besøk Aalborg som har alle storbyens attraksjoner som Kasino, Zoo, Tivoliland og en mengde museer og gallerier.

Ankomst: Mandager fra 07.06. - 09.08. + 18.10.2010.

6 dager kun
2 099,-

per person i dobbeltrom

SPAR 1 553,-!

- 5 overnattinger
- 5 frokostbuffeer
- 3 to-retters middager/buffeer
- Innendørs svømmebasseng
- SPA muligheter
- Naturskjønt
- Kun 30 km til Aalborg
- Kun 70 km til Fårup Sommerland

1 barn t.o.m. 6 år gratis i foreldrenes seng. 1 barn t.o.m. 15 år 1149,- i egen seng. Mulighet for å booke 2 barn opp til 15 år på forespørsel.

Inkl. 1 entré til Nyborg Badeland pr. pers.

Egeskov Slot. Foto: Odense Turist Bureau

6 eventyrlige sommerdager i eventyrets land, inkl. frokost

Sinatur Hotel Storebælt i Nyborg, Danmark

Det nyrenoverte og moderne Sinatur Hotel Storebælt ligger i Nyborg, med havet som nærmeste nabo – og en fantastisk utsikt over Storebælt. Det naturskjønne området rundt hotellet åpner for en rekke friluftaktiviteter. På den andre siden av gaten, overfor hotellet ligger Nyborg Badeland. Besøk Nyborg Slott 2 km, Egeskov Slott 30 km, Odense Zoo 30 km, Fjord & Bælt Center 25 km.

Ankomst 2010:

Juni: 20. 27. • Juli: 4. 11. 18. 25. • Aug.: 1. 8. 15.

6 dager kun
1 599,-

per person i dobbeltrom

SPAR 469,-

- 5 overnattinger
- 5 frokoster
- 1 gratis entré til Nyborg Badeland per person
- Hotell like ved flott badestrand
- Kort avstand til severdigheter og turistattraksjoner
- 30 km til Odense

1 barn t.o.m. 8 år GRATIS i foreldrenes seng. 1 barn t.o.m. 14 år GRATIS i egen seng.

Midt i København

Nyhavn

3 dager – hotell midt i smørøyet i København

★★★ Best Western Hotel Richmond i København, Danmark

Best Western Hotel Richmond ligger sentralt til i sentrum av København 3 minutters gange fra Tivoli, tett på Rådhuset, Strøget og sentralbanestasjonen. Dette er altså midt i smørøyet med en rekke restauranter og underholdningstilbud i nærheten, og perfekt for opplevelsese-rike dager i København, enten det er Tivoli eller Nyhavns tradisjonsrike vertshusvarter du vil besøke.

Ankomst: Valgfri inntil 14.12.2010 & 03.01. - 29.05.2011

3 dager kun
899,-

per person i dobbeltrom

SPAR 155,-

- 2 overnattinger
- 2 frokoster
- Frugtkurv på ankomstdagen
- Kaffe/te på rommet
- Gratis internett
- Midt i sentrum
- Besøk Tivoli
- Besøk Nyhavn
- Besøk Dyrehavsbakken

1 barn t.o.m. 8 år GRATIS i foreldrenes seng. 1 barn t.o.m. 14 år GRATIS i egen seng. Maks. 2 barn per rom.

DTF travel hjelper deg med bestilling av både oppholdet og båtreisen.

Besparselsen er i forhold til hotellets ordinære pris – med forbehold om spesialtilbud. Sluttrensjøring inngår. Reise inngår ikke. Ekskl. miljøtillegg. Ekspedisjonsavgift kr 89,-/69,- (ved best. på nett). Med forbehold om utsolgte datoer og trykkfeil. Medlem av Danmarks Rejsegarantifond nr. 1061.

NYTT KATALOG

Se www.dtf-travel.no

Bestill på www.dtf-travel.no • 800 300 98

Ved bestilling, opplys annonsekoden **Fagbladet**

Fagbladets ekspertpanel

Fagbladet viderefremidler spørsmål og svar. Brev som ikke kommer på trykk, blir ikke returnert. Vi har dessverre heller ikke anledning til å svare på henvendelser som vi ikke finner plass til i bladet.

HANS CHRISTIAN MONSEN

JUSS
Aktuelt lovverk, inkludert arbeidsmiljøloven og ferieloven.

NILS LIE

JUSS
Aktuelt lovverk, inkludert arbeidsmiljøloven og ferieloven.

Spørsmål om utdanning og andre temaer av allmenn interesse besvares av ansvarlige fagkonsulenter.

Hvis du får problemer på arbeidsplassen – ta først kontakt med din lokale tillitsvalgte. Det er derfor hun eller han er der.

Rettigheter ved omplassering/nedleggelse

SPØRSMÅL: Jeg har vært ansatt som biblioteksekretær på en bibliotekfilial siden august 1998. Nå skal filialen legges ned, og det er ikke jobb ledig på hovedbiblioteket.

Vil vikaren på hovedbiblioteket, som ikke er fast ansatt, ha rett til å fortsette der, framfor å omplassere meg som er fast ansatt?

Jeg har fått beskjed om at jeg er ansatt i kommunen, og jeg kan plasseres hvor som helst. Bibliotekfilialen skal legges ned i juni. Jeg blir 65 år i vår, men ønsker å jobbe til jeg er 67. Jeg har en 50 prosent stilling og er 50 prosent uføretrygdet.

Jeg må ikke nødvendigvis fortsette på bibliotek, men vil gjerne vite mer om mine muligheter og rettigheter.

Wenche

SVAR: Spørsmålet er ganske omfattende, og kan vanskelig besvares fullt ut innenfor de rammer denne spalten legger opp til. I korte trekk medfører nedleggelsen av bibliotekfilialen at arbeidsgiver opplever et arbeidskraftoverskudd. Dette kan løses på mange måter, men den mest nærliggende, slik saken er beskrevet, er å foreta nedbemanning.

Hvordan dette rent praktisk skal gjennomføres skal drøftes med de tillitsvalgte. Særlig sentralt er det at partene skal drøfte nedbemanningskriteriene. Partene er uansett bundet opp av hovedtariffavtalens §3 pkt. 3.3. Det framkommer her at virksomheten skal anvende det såkalte ansiennitetsprinsipp. Med dette menes at den sist ansatte skal måtte sies opp først. Slik denne saken er beskrevet er det en vurdering av rettighetene til en fast ansatt med relativt

lang ansiennitet målt opp mot en vikar.

Som et klart utgangspunkt kan det sies at stillingsvernet til vikaren vil være dårligere enn den fast ansatte. Dette medfører at den midlertidige ansatte nok vil måtte motta en oppsigelse først. At denne har sin ansettelse knyttet opp til hovedbiblioteket, mens din stilling er knyttet opp til en filial vil i utgangspunktet være av underordnet betydning. Etter tariffavtalens bestemmelser skal ansienniteten sammenlignes på følgende måte: «...under ellers like vilkår, de med kortest tjeneste innenfor vedkommende tjenesteområde...» Såfremt annet ikke avtales mellom partene vil hele bibliotekområdet være «vedkommende tjenesteområde» og følgelig skal alle bibliotekarenes ansiennitet måles opp mot hverandre.

Det er og en forutsetning at vedkommende er kvalifisert til den/de stillinger som finnes på hovedbiblioteket. Ut fra sakens korte faktum burde ikke dette være nødvendig å problematisere. Jeg kommenterer her ikke spørsmålet om vekting av de enkelte arbeidstakeres kvalifikasjoner eller personlige forhold.

Nils Lie, juridisk avdeling i Fagforbundet

Feriepenger

SPØRSMÅL: Jeg har jobbet på et sykehjem som ekstrahjelp. Fra juni 2008 fikk jeg fast ansettelse som hjelpepleier, etter ferdig utdanning.

I februar 2009 ble jeg syk, og siden har jeg vært sykmeldt. Nå

står jeg på arbeidsavklaringspenger. I juni 2008 fikk jeg halv utbetaling av opptjent feriegrunnlag. Utbetaling var for den perioden jeg jobbet som ekstravakt.

Jeg fikk en skriftlig forklaring fra avdelingsleder om at lønnskontoen bestemte at jeg skulle få penger for perioden jeg var

ekstravakt, dvs. inntil juni 2008. Resten skulle jeg få etter regler som gjelder for fast ansatte.

I 2009 kontaktet jeg min nye leder angående spørsmålet om jeg skulle få resten av feriepengene. Han tok kontakt med lønnskontoen. Der får han til svar at jeg fikk utbetaling på timelønn, og at jeg ikke

Permisjonssøknad ved sykdom

SPØRSMÅL: Jeg arbeider ved et sykehjem. På et avdelingsmøte informerte pleie- og omsorgsjefen oss at dersom vi blir syke i løpet av arbeidsdagen så skal vi benytte permisjonssøknad. Vi skal altså ikke fylle ut egenklæringskjema.

Er dette korrekt? Medlem

SVAR: Det er vanlig at det ikke benyttes egenmeldingskjema

for fravær som er kortere enn en hel arbeidsdag.

Arbeidsgiverperioden på 16 dager, hvor arbeidsgiver er ansvarlig for sykepengene, regnes i forhold til hele fraværsdager. Det betyr at arbeidsgiver etter folketrygdløven ikke har noe ansvar for å betale sykepenge for kortere fravær enn en hel arbeidsdag. På den annen side har det vært

ansett som en typisk kontraktsforutsetning ved arbeidsavtaler med års- eller månedslønn at arbeidsgiver ikke kan gjøre fradrag i lønna for «kortere fravær som arbeidstakeren var uten skyld i» (Paal Berg: Arbeidsrett, 1930). Arbeidsgiver kan med andre ord ikke trekke deg for noen timers sykefravær (med mindre du er timelønnet).

Etter mitt skjønn er det litt søkt å rubrisere sykefravær på mindre enn en dag som korte velferdspemisjoner, men det er forankret i et bilag til tariffavtalene i privat sektor fra 1972. I kommunal sektor er det vanlig at kommunene har slike regler nedfelt i personalreglement eller liknende.

Hans Christian Monsen,
juridisk avdeling i Fagforbundet

Foredrag på fritida

SPØRSMÅL: Vi er to hjelpepleiere som er så heldige å delta i kommunens kompetanseprosjekt. Det er kjempeinteressant, og vi lærer mye som vi skal dele med kollegaene.

Vår kommune har nå pålagt oss å ha jevnlig undervisning til kollegene. Dette skal vi gjøre på vår fritid. Selv om foredraget ikke skal være lengre enn 15–30 minutter, så tar det jo mye tid å forberede det hele. Når vi skal holde foredrag på fredagen vår, så tar det minst to timer av fritida vår.

Er det lov å bare forvente dette av oss, uten en gang å gi oss disse timene som avspasering?

To skuffede hjelpepleiere

SVAR: Pålagt arbeid i fritida er overtid og skal kompenseres som det etter tariffavtalen (hovedtariffavtalen med KS eller

overenskomsten for Oslo kommune).

Jeg tar forbehold om at dere ikke har skrevet under på at avholdelse av foredrag i fritida er et vilkår for å delta i kommunens kompetanseprosjekt.

Avspasering krever avtale med arbeidsgiver, men kan være en god idé for å fange opp medgått tid til forberedelser.

Overtidstillegget

bør likevel utbetales. Det skal være et incitament til at arbeidsgiver, så sant det er mulig, sørger for at foredragene avvikles i arbeidstida.

Hans Christian Monsen,
juridisk avdeling i Fagforbundet

Oppsigelse under sykmelding

SPØRSMÅL: Kan arbeidsgiver gi meg en oppsigelse under en sykmelding? Er det forskjell på vikarer og fast ansatte? Medlem

SVAR: Arbeidsgiver kan gi oppsigelse under sykmelding. Men etter arbeidsmiljølovens § 15-8, er det ikke lov å bruke de første tolv måneder med sykefravær som oppsigelsesgrunn.

Er årsaken til oppsigelsen en annen, for eksempel driftsinnskrenkninger, spiller det ingen rolle om den som sies opp er sykmeldt.

Om du er vikar eller fast spiller ingen rolle i forhold til lovens regler. Men det hender at avtaler om vikariat er uoppsigelige i vikariatsperioden. Det beror i så fall på arbeidsavtalen.

Hans Christian Monsen,
juridisk avdeling i Fagforbundet

opptjente noen ferie på månedslønn i 2008, og at det så ut som om alt stemte. Ifølge nye regler i sykehjemsetaten kan jeg få resten når jeg begynner å jobbe igjen, eller den dagen jeg slutter å jobbe.

Jeg stiller meg uforstående til at jeg må vente så lenge på resten av det jeg tjente opp i

2007. Hva hvis jeg på grunn av min helse ikke kommer tilbake i jobb? Hva har jeg krav på? ZD

SVAR: Feriepenger opptjent i 2007 og 2008 skulle forlengst vært utbetalt.

Feriepengene for ikke-avviklet ferie skulle vært utbetalt første vanlige lønnsdag etter

ferieårets utløp, forutsatt at ferien ikke er overført til det påfølgende ferieår. Det står i annet ledd i ferielovens § 11 om utbetaling av feriepenge. Bestemmelsen har arbeidsgiver som adressat, slik at det er bedriftens vanlige lønnsdag det er snakk om.

Hvis ikke det var avtalt å over-

føre ferie til 2008 og 2009, skulle det opptjente for foregående år vært utbetalt første lønnsdag i 2008 og 2009. Feriepengene som ikke ble utbetalt ved disse to anledningene kan det kreves rente for etter forsinkelsesrenteloven.

Hans Christian Monsen,
juridisk avdeling i Fagforbundet

Fagforbundets utdanningsstipend

Fagforbundets utdanningsstipend har som formål å støtte opplæringstiltak og kompetanseutvikling for yrkesaktive medlemmer. Det gis ikke støtte til utgifter som medlemmet får dekket av andre, f.eks arbeidsgiver eller NAV.

Stipendordningen gjelder ikke lærlinger, elev- og studentmedlemmer. Likevel kan tidligere yrkesaktive medlemmer som går inn i en studiesituasjon og derved får redusert sin kontingent, søke stipend en gang pr. kalenderår.

Det kan søkes om støtte til:

• Utdanninger ved universiteter og høyskoler • Utdanninger i videregående skole og grunnskole (ny sjånse) • Etter- og videreutdanninger på ulike utdanningsnivåer • Praksiskandidatopp-læring • Yrkesfaglige kurs • Lese- og skrivekurs med data

Kategori 1: Alle typer grunn-, etter- og videreutdanninger på hel- eller deltid som er formelt kompetansegivende (eks. gir studiepoeng) eller har en varighet på 80 timer eller mer.

Det utbetales halvparten av egne dokumenterte utgifter. Det utbetales inntil kr. 12.000,- pr. kalenderår.

Kategori 2: Kortvarige yrkesfaglige kurs med en varighet på mindre enn 80 timer. Det utbetales halvparten av egne dokumenterte utgifter. Det utbetales inntil kr. 3.000,- pr. kalenderår.

Lese- og skrivekurs

Lese- og skrivekurs dekkes med inntil kr. 10.000,- inkludert data-tekniske hjelpemidler pr. kalenderår.

Det kan søkes støtte til:

• Kursutgifter • Eksamensutgifter • Påkrevd materiell/utstyr (Kjøp av datatekniske hjelpemidler: 25% dekkes inntil kr. 2500,-)
• Merutgifter til opphold utenfor hjemmet (kun overnatting)

Følgende dekkes ikke:

• Tapt arbeidsfortjeneste • Reiseutgifter • Diett/mat

Det er krav om originaldokumentasjon på alle utgifter i tillegg til dokumentasjon på hva arbeidsgiver eller NAV dekker. Dersom disse ikke dekker noe, skal dette også bekreftes.

Med dokumentasjon regnes giro med kvitteringstrykk/oblat, utskrift fra bankkonto, detaljbilde fra nettbanken, samt kvit-teringer fra bokhandel el. Det kan kun søkes om utdanningsstipend til en utdanning en gang pr. kalenderår. Søknaden må fremmes før utdanningen er avsluttet. Det behandles ikke søknader hvor egne utgifter er mindre enn kr. 1500,-.

Søknadsskjema og søkerveiledning finnes på www.fagforbundet.no eller ved henvendelse til Fagforbundet.

omtanke
solidaritet
samhold

FAGFORBUNDET

www.fagforbundet.no

Livet er mer enn jobb

I over 100 år har LO gjort deg trygg på arbeidsplassen. Det skal vi selvsagt fortsette med. Men, det som er viktig for oss, er at du føler deg trygg også når du ikke er på jobb. Derfor har vi utviklet et fordelskonsept som skal gi deg bedre økonomiske betingelser og et tryggere hjem.

Med LOfavor trenger du ikke bekymre deg over om du har en god avtale med banken, om du kan få de riktige forsikringene, eller hvem du kan kontakte hvis du trenger advokathjelp. Vi har allerede forhandlet fram de beste avtalene for deg.

Les mer om dine muligheter som LO-medlem på www.lofavor.no

 favor

Studentoppfordring

LO må engasjere seg i studiefinansiering, bolig og pensjonspoeng for studenter, mener deltakerne på Fagforbundets politiske studentseminar.

30 >

Fagskoletilbud i fokus

Tillitsvalgte fra Fagforbundets fire yrkesseksjoner var nylig samlet til et todagers seminar for informasjon og diskusjon om framtidens fagskoler.

35 >

Kompetansekrig

Fagarbeidere er like viktige i helsevesenet som høyskoleutdannede, mener fokusforfatter Merete Dahl i Fagforbundet Vestfold.

36 >

Studentene ser ikke LO

En ny Fafo-rapport viser at få studenter kjenner til LOs studentmedlemskap. LO vil nå sette inn en offensiv mot denne gruppa.

På oppdrag fra LO har forskningsstiftelsen Fafo undersøkt hvordan studenter oppfatter LOs studentmedlemskap. Av 220.000 studenter i Norge er 63.000 organisert. Av de organiserte er kun 11.000 medlemmer i et LO-forbund ifølge rapporten.

– Jeg syns 11.000 medlemmer viser at vi er på rett vei. Men potensialet er enormt, og nå vil vi øke andelen blant studenter og langtidsutdannede for å opprettholde posisjonen vår i samfunnet for øvrig. Derfor må vi fokusere og prioritere denne stadig voksende gruppa med studenter og ansatte med lengre utdanning, sier LO-sekretær Kristian Tangen til LO-Aktuelt.

Må bli mer synlig

I undersøkelsen kommer det klart fram at få studenter opplever LO som synlig på studiestedene. LO-organiserte studenter forteller selv i undersøkelsen at de tror økt synlighet vil være avgjørende for å lykkes med studentrekruttering. I tillegg forteller studentene at følgende kan være med på å skaffe flere medlemmer:

Et aktivt LO på studiestedet

Foto: Sidsel Hjeltnes

MÅLRETTE: LO-sekretær Kristian Tangen sier at det nå er stor vilje i LO og forbundene om å lykkes med studenter og langtidsutdannede.

gjennom bistand i studiesituasjonen.

- LO mer aktiv i studentpolitikk.
- Bedre innbetalingsrutiner.
- Kontingent betales ved semesterstart, med mulighet for avtalegiro og e-faktura.
- Mer informasjon og nyheter om eget forbund.
- Synliggjøre og markedsføre de individuelle medlemsfordelene mer.
- Bedre nettsider hos forbundene og LO, hvor studentene kan hente informasjon.

Fortsatt medlemmer

Fafo-undersøkelsen forteller ikke hva som skal til for at et studentmedlem faktisk vil fortsette som medlem etter avsluttede studier. Men forskerne bak rapporten, Øyvind Berge og Kristine

Nergaard, antar at de som har vært medlem over tid, har større sannsynlighet for å ta med medlemskapet inn i et arbeidsforhold enn de som kun er medlem et semester eller to.

De antar også at medlemmer med praktisk nytte av medlemskapet sitt, har større sjanse for å fortsette etter studieavslutning. Dette betyr at forbund som ønsker å satse på studentmedlemmer ikke bare må sette inn ressurser på rekruttering, men også på å følge opp medlemmene når det gjelder kontingentinnbetaling, kontakt, hjelp og bistand.

– Rapporten legger et grunnlag for hvordan vi skal lykkes. For LO er dette nå et prioritert område, sier LO-sekretær Kristian Tangen.

Tekst: TRI D. NGUYEN

KLP nominert til miljøpris

KLP er blant de seks nominerte til Nordisk råds miljøpris.

Seks banker og finansinstitusjoner konkurrerer om den gjeve prisen som i år har tema grønn kapitalforvaltning. Tre av finalistene kommer fra Norge, to fra Sverige og en fra Danmark. Sammen med KLP er også Storebrand og Cultura Sparebank nominert.

Prisen for 2010 skal tildeles et nordisk foretak, organisasjon, medium eller person som på en forbillig måte har arbeidet for å direkte eller indirekte påvirke finansmarkedet, kapitalforvaltningsindustrien, banker eller konsulenter til å arbeide langsiktig og integrere bærekraft i kapitalforvaltningen.

– Vi er naturligvis svært glade for å bli nominert. De siste ti årene har vi arbeidet aktivt for at den eiermakt og kapitalforvaltning KLP representerer, kan bli brukt til å skape en litt bedre verden, sier konsernsjef i KLP, Sverre Thornes i en pressemelding.

– Ansatte i kommuner, helseforetak og våre kunder skal vite at pensjonsfondene forvaltes på en etisk og miljømessig forsvarlig måte, sier Thornes.

Bedømmingskomiteen vil offentliggjøre prisvinneren på sitt møte i København 25.–26. mai. Selve prisen overrekkes til vinneren i forbindelse med Nordisk råds sesjon i Reykjavik til høsten. MoS

LO-nei til datalagring

LO kan ikke anbefale at regjeringen implementerer data-lagringsdirektivet i norsk rett.

Det er den klare konklusjonen LO-sekretariatet har samlet seg bak. I sitt hørings svar stiller LO seg tvilende til at direktivet har EØS-relevans og ber om at regjeringen avklarer dette før den tar stilling til direktivet. LO er også kritisk til hvilken betydning direktivet har for kriminalitetsbekjempelse og ber om at dette utredes sammen med norsk strafferettstradisjon og personvern hensyn.

«Vi finner høringsnotatet til dels mangelfullt i forhold til å sannsynliggjøre og dokumentere at direktivets virkemiddel vil kunne gi den ønskede effekten for den kriminalitetsbekjempelse som det legges opp til. LO antar også at det kan iverksettes målrettede og dokumenterbare metoder for mer effektivt å kunne møte disse utfordringene, både for politiet, skatteetaten og andre myndigheter, uavhengig av datalagringsdirektivet. Disse forholdene bør utredes nærmere,» heter det i hørings svaret fra LO.

LO vektlegger også at mange organer som ivaretar personvern innenfor EØS-området, mener at direktivet strider mot Den europeiske menneskerettighetserklæringens artikkel 8 om retten til en respektert privat sfære.

Blir direktivet bli implementert, krever LO at det legges avgjørende vekt på personvern i henhold til regler for samordning og uthenting av datatrafikkopplysninger.

Tekst: SVEIN-YNGVE MADSSEN

DATALAGRINGS-DIREKTIVET

- Vedtatt av EU 15. mars 2006, og trådte formelt i kraft 15. september 2007.
- Medlemslandene i EU hadde frist til 15. september 2009 med å implementere direktivet i sine nasjonale lovverk.
- Direktivet pålegger innsamling og lagring av opplysninger om hvilke personer som til enhver tid kommuniserer med hverandre med elektroniske hjelpemidler, tidspunktet for kommunikasjonen og hvor den enkelte befinner seg.
- i kommunikasjonen skal ikke registreres eller lagres.
- Dataene skal lagres i minst seks måneder. Maksimal lagringstid er to år.
- Hensikten er å gi politi og påtalemyndighet et bedre verktøy for å avdekke, etterforske og rettsfølge alvorlig kriminalitet.
- Mange er bekymret for at direktivet griper for sterkt inn i personvernet. Både Hellas, Irland og Sverige er dømt for ikke å ha gjennomført direktivet innen fristen.

Askefaste bør ikke akseptere lønnstrekk

Trekk i lønn og krav om avspasering eller omgjøring til feriefritid bør ikke aksepteres ved uforskyldt fravær som ikke er langvarig, anbefaler advokat Hans Christian Monsen i Fagforbundet.

Forbundsadvokaten tar opp problemstillingen etter vulkanutbruddet på Island når arbeidstaker ikke rekker tilbake på jobb i tide etter ferieopphold på grunn av innstilte fly.

Han viser til at i arbeidsmiljøloven reduseres oppsigelsesfristen grunnet såkalt force majeure til 14

dager, mens permitteringsfristen etter hovedavtalen i NHO reduseres fra 14 til to dager.

– Det kan kanskje være med på å gi en slags pekepinn om hvilke lengder av fravær en arbeidsgiver må akseptere uten at det får konsekvenser, sier Monsen til fagforbundet.no.

– Uansett tror jeg det blir galt å si at fraværet må tas av arbeidstakers feriedager. Feriefritid skal man ha av helsemessige årsaker, det er en av intensjonene bak ferieloven. Det vil derfor i utgangspunktet ikke være adgang for arbeidsgiver til

ensidig i ettertid å rubrisere et ufri-villig fravær som feriefritid, mener Monsen og konkluderer slik:

Etter dette blir anbefalingen at

trekk i lønn og krav om avspasering eller omgjøring til feriefritid ikke bør aksepteres ved uforskyldt fravær som ikke er langvarig. MoS

Askefast 2

Askefaste arbeidstakers rettigheter er viktig tema for personalmedarbeidere rundt i kommunene. Fagforbundets Seksjon kontor og administrasjon skriver i et ukebreve at lønn og ferie for «askefaste» ansatte ikke reguleres direkte av loven.

Håndteringen av situasjonen er langt på vei et personalpolitisk spørsmål, og hvor den enkelte arbeidsgiver må vurdere hva som anses rett og rimelig. Arbeidsdepartementets nettsider har mer om arbeidstakernes rettigheter.

MoS

25 millioner til forskning

Regionalt forskningsfond utlyser i år 25 millioner kroner til prosjekter som skal styrke utvikling og innovasjon på Vestlandet.

Temaområder som kan få støtte til forskningsprosjekt i 2010, er bærekraftig matproduksjon, energi, maritim sektor og offentlige utviklingsprosjekt. Søknadsfrist er 2. juni.

Det kan søkes om forprosjekt innenfor flere deltemaer. Innenfor offentlig utviklingsprosjekt kan det søkes om midler til offentlig regionalt arbeid med næringsutvikling og omstilling, regional virkning av store offentlige reformer og ny kunnskap om lokal/ regional integrering av minoritetsgrupper i vestnorske lokalsamfunn.

Rogaland, Hordaland og Sogn

og Fjordane fylkeskommuner er sammen om fondet, i nært samarbeid med Norges forskningsråd. Mer om regionale forskningsfond er å finne på Kunnskapsdepartementets nettside.

Søknader leveres på Forskningsrådets e-søknadssystem på www.regionaleforskningsfond.no/Vestlandet

MoS

Nettundersøkelse

Fagforbundets Seksjon kontor og administrasjon har startet en undersøkelse på nett om utdanning. Noe av hensikten er å kartlegge behovet for etter- og videreutdanning blant medlemmer. Nettadressen til undersøkelsen er:

<http://web.refleks.com/?surveyid=38408>

MoS

Vinje best på service

For tredje gang har Vinje kommune vunnet pris for god service. Denne gangen går de helt til topps, som best i landet.

Forbrukerrådet har henvendt seg til 150 kommuner på e-post og telefon for å undersøke service og kunnskapsnivået på tekniske tjenester. En av tre henvendelser ble ikke besvart. Vinje i Vest-Telemark høster anerkjennelse som Norges beste servicekommune.

– Vinje gir hjelp i 12 av 13 henvendelser, og oppnår 88 av 100 mulige poeng. Med det er Vinje den kommunen som er aller best til å svare på spørsmål om tekniske tjenester. Det er spesielt på e-post og telefon Vinje gir god hjelp. Nettsidene er det svakest punkt, skriver Forbrukerrådet om resultatet.

Forankret i toppledelsen

På Fagforbundets fagdager for servicetorgansatte i april fortalte leder Eystein Matheussen ved tjenestetorget i Vinje at en viktig grunn til at de lykkes, er forankring i kommunens toppledelse. Før tjenestetorget ble opprettet, var kommunen slett ikke god på service. Under omorganiseringen til to-nivåmodell ble bedre service et hovedpunkt i avtalen med alle

ledere i kommunen, opplyser Matheussen.

Han lister opp tre viktige elementer for å lykkes: samarbeid, organisering og kompetanse. – Vi har dyktige medarbeidere. Service er et fag, understreker Matheussen.

Han legger stor vekt på tilgjengelighet. Ansatte i kommunen er blitt mye flinkere til å si fra når de går i møte, når de er tilbake, og de har med seg mobiltelefon når de er ute av kontoret.

Kommunen har hele tre sentralbord på tjenestetorget for å sikre innbyggerne raskt svar. De som betjener telefonen, har også publikumskontakt.

Bygger kompetanse

Matheussen understreker viktigheten av en god tone overfor publikum og et nært samarbeid mellom førstelinjetjenesten og det såkalte baklandet. Tjenestetorget har også plassert viktige fagkontor i sin midte.

Vinje har nær 500 byggesaker i året, og har like greit plassert byggesaker på tjenestetorget. De ansatte kan forberede og avslutte byggesaker, og de sørger for matrikkelføring, registrering og fakturering av vann, avløp, renovasjon og anleggsbidrag. De

STOLT LEDER: Eystein Matheussen har medarbeidere som sørger for god service i Vinje kommune.

Foto: Miguel Lorange

oppdaterer også kart med reguleringsplaner. Selv har Matheussen ansvar for hjemmesiden.

– Vi gjør jobben for andre enheter, og etter hvert sitter kompetansen hos oss, sier Eystein Matheussen og nevner saker som motorferdsel, skjenke-, serverings-

og salgsløype, og kommunale tomter.

– Så mye kompetanse som mulig skal være så langt framme som mulig, mener lederen av tjenestetorget i Vinje kommune.

Tekst: MONICA SCHANCHE

Studentsatsing på høgfjellet

Klima, miljø og sikring av velferdsstaten var i fokus da Fagforbundet arrangerte sitt første politiske studentseminar på Finse i april.

Tekst: MONICA SCHANCHE Foto: TOR ERIK H. MATHIESEN

Hvite vidder 1222 meter over havet var rammen da studenter fra Oslo og Bergen møttes til Fagforbundets første studentseminar på Finse 13. og 14. april. Transporten sto i stil med temaene, miljøvennlige Bergensbanen som knytter landsdelene sammen på fjellets høyeste stasjon. Og diskusjonene gikk høyt da studentene fikk bryne seg på innlederne, professor Frank Aarebrot og magister Jon Bingen, som oppfordret

studentene til å se sammenhenger og konsekvenser i politikken.

John Bingen fra Norsk institutt for strategiske studier (Noriss), tok et kraftig oppgjør med den rådende oppfatningen av at velferdsstaten er ineffektiv og at det går an å spare seg til et velferdssamfunn. Han advarte mot avhengighet av oljeøkonomien.

Oljeeventyret ebber ut. Det er nødvendig å dreie investeringene mot mer framtidsrettet

næring og industri. Vi har kort tid på oss. Stortingsvalget i 2013 er siste frist til å få en regjering som kan utforme en politikk som gjør oss uavhengig av petro-økonomien, poengterer Bingen.

Han har med seg plansjer som viser at det går rett utforbakke med oljen som får stadig større konkurranse fra alternative energikilder. Flere land ønsker å gjøre seg uavhengig av det svarte gull, som ikke er så gullkantet lenger.

Drei innsatsen mot framtida

– Vi kan ikke vente at Nordsjøoljen skal være prisledende. Trolig vil Golf-statene velge å fastsette prisen, og da går det enda raskere nedover. Nye investeringer i en bransje som likevel er på hell, er lite hensiktsmessig. Vi trenger full innsats på forskning og utvikling av alternativ energi som kan sikre velferdssamfunnet. Fagbevegelsen utgjør kraften som kan få dette til å skje, mener Bingen.

STUDENTKRAV: LO må engasjere seg sterkere i studiefinansiering, boligpolitikk og pensjonspoeng for studietiden, mener fagforbundsstudentene, og får full støtte av professor i sammenliknende politikk, Frank Aarebrot.

– Fagbevegelsen i offentlig og privat sektor må skape allianser for å frambringe en verdiskapningsevne som vi alle skal leve av i framtida, oppfordrer Bingen. Viktige allierte er å finne i landbruk og i næringsmiddelindustri. Også mange i norsk industri og i politiske partier er bekymret over utviklingen, men mangler nasjonale talspersoner, mener han.

– Det er ingen politisk tyngde for å få til dette utenom dere, sier han til LO-studentene. Dersom det kommer et krav fra en samlet fagbevegelse og deres allierte, vil det ha virkning på statsminister og næringsminister, mener Bingen.

Stiller krav til miljøorganisasjonene

Professor Frank Aarebrot fra Institutt for sammenliknende politikk ved Universitetet i Bergen går politikken til ulike miljøorganisasjoner etter i sømmene. Han trekker fram paradokser som oppstår når aksjonister vil stoppe vannkraftutbygging. Det vil føre til utslipp av skadelige gasser og avhengighet av atomkraftverk. Kanskje det er på tide å stille krav til miljøorganisasjonene om konsistens i politikken, oppfordrer Aarebrot.

Han mener Norge må være det eneste landet der miljøbevegelsen er tuftet på kamp mot bruk av fornybar energi (les vannkraft). Andre lands miljøbevegelser engasjerer seg mot forurensende energi og lagring av radioaktivt avfall fra atomkraftverk.

Samfunn i endring

Professoren peker på store samfunnsendringer: Overgang til forbrukersamfunnet og virkninger av likestilling.

– Vi er de første nordmenn siden steinalderen som bruker mer tid som konsument enn som produsenter. Vi har mulighet til selvrealisering når de mer grunnleggende materielle og sosiale behovene er dekket, sier Aarebrot.

Temaene er midt i blinken, mener deltakerne som studerer alt fra samfunns- og

miljøgeografi, økonomi og administrasjon, statsvitenskap og sosiologi til farmasi, ernæringsfysiologi og arkitektur.

Mona Klubben studerer kultur og administrasjon på Høgskolen i Bø i Telemark. Hun ser velferdssamfunnet som en mulighet for å realisere verdier innenfor kultur og miljø, og syns Norge bør forske mer på ny teknologi. Hun er utdannet billedkunstner, men vil heller være medlem av Fagforbundet enn av billedkunstnerens organisasjon.

Jeg skal skrive master om kunstnerlønn. At kunstnere bør få betalt, må være noe fagbevegelsen kan stille seg bak, sier hun.

LO viktig for studentvelferd

Mona Klubben mener LO er viktig for studenter og unge mennesker når samfunnet får en mer kapitalistisk dreining.

– Se bare på den enorme arbeidsløsheten blant unge i Hellas og Spania. Sterke krefter

Foto: Monica Schandje

LO VIKTIG: Fagbevegelsen er viktig for at unge mennesker skal få en anstendig lønn fra starten, mener student Mona Klubben ved Høgskolen i Telemark.

går inn for å redusere lønna til unge arbeidstakere. Det er viktig at fagbevegelsen engasjerer seg og sikrer at også de unge får en rimelig lønn å leve av fra starten, sier hun.

Diskusjonene fortsetter livlig i pausene på en solfylt veranda. Studentene er opptatt av at LO engasjerer seg i studiefinansiering, boligpolitikk og pensjonspoeng for studenter. De får helhjertet støtte fra professoren ved Universitetet i Bergen.

Han foreslår at lån og stipend kan bli en del av tariffoppjøret i staten. Fagbevegelsen

har mer erfarne forhandlere og bedre hukommelse enn elev- og studentorganisasjoner med stor utskiftning. Og da kunne studentene komme inn under beregningsutvalget som beregner studentenes levekår.

– Studenter bør få utvidet stipend og betale inn til Folketrygden fra første studiedag, og slik få rett til pensjonspoeng. Jeg ser ikke noen grunn til at studenter skal behandles på en annen måte enn lærlinger. De tjener opp pensjonspoeng fra første dag i læretida, sier Frank Aarebrot.

Vil satse mer på studenter

– Flere ønsker nye studentseminar, og de ønsker samme høye faglige standard som denne gangen, sier leder Marit Wahlstedt i Fagforbundets høgskoleprosjekt.

Fagforbundet Ungdom i Oslo og Bergen og Fagforbundet Seksjon kontor og administrasjon gikk i bresjen for å få i stand forbundets første politiske studentseminar på Finse i midten av april.

– Et fint trepartssamarbeid, smiler Ola Harald Svenning, nestleder i Fagforbundet Ungdom. Seminaret går av stabelen samme dag som forskningsstiftelsen Fafo legger fram rapport om studentorganisering i og utenfor LO. De fleste utenfor LO, viser det seg.

– Studentene som organiserer seg i Fagforbundet, gjør det ofte av politisk og ideologisk

overbevisning, de ønsker å være tilsluttet et LO-forbund, sier Ola Harald Svenning.

I dag har Fagforbundet 2800 studentmedlemmer. Svenning syns det er viktig at forbundet satser enda mer på elever og studenter.

– Det er morgendagens ledere i offentlig sektor som er med på seminaret her. Fagbevegelsen burde også engasjere seg i selve innholdet i utdanningen, mener Svenning. For eksempel i et fag som statsvitenskap er det svært lite om LO og forhandlingssystemet, og hvordan lønnsdannelse foregår.

Han syns det er topp at Fagforbundet i fylkene nå kan søke midler for å satse ved høgskoler og universitet, det såkalte rød sofa-prosjektet. Der kan tillitsvalgte møte elever og studenter på eget lærested og kan fortelle om rettigheter de har som student og arbeidstaker.

MERSMAK: Ungdomstillitsvalgt Ola Harald Svenning i Fagforbundet Ungdom og prosjektleder for høgskolesatsing, Marit Wahlstedt, arrangerer gjerne flere seminar for engasjerte studenter i Fagforbundet

Svenning framhever at Fagforbundet Ungdom satser på å få gjennomslag for flere saker som er viktig for unge: bedre studiefinansiering, en sosial boligpolitikk, pensjonsrettigheter for studenter og fast i stedet for midlertidig stilling når de kommer ut i arbeidslivet.

FAGBLADETs temahefter gir deg utfordringer, kunnskap, og inspirasjon.

YRKESFAGLIGE TEMAHEFTER

Nr 1 TVERRFAGLIG SAMARBEID gjennom gjensidig respekt og interesse for andres fagområder.

Nr 2 YRKESETIKK er et innspill til refleksjon om mellommenneskelige forhold, makt og avmakt og etiske standarder på arbeidsplassen.

Nr 3 LEDELSE setter søkelys på hva som skal til for at de ansatte skal lykkes med sine oppgaver. Hva er god og motiverende ledelse?

Nr 4 HYGIENE OG SMITTEVERN kommer med innspill til hvordan vi kan motvirke sykehusinfeksjoner og hindre utbrudd av antibiotikaresistente mikrober.

Nr 5 RENHOLD OG HYGIENE viser hvordan renhold, helse, miljø og sikkerhet må ses i sammenheng, slik at hele samfunnet kan dra nytte av renholdskompetansen.

Nr 6 KREATIV OMSORG er en måte å tenke på. Hva har den andre bruk for? Hva kan jeg bidra med? Det er ikke så mye som skal til.

Nr 7 LYDEN AV SMÅ SKRITT er en utfordring til alle som arbeider med barn. Det er fantastisk hva barn kan få til, men noen må gi dem sjansen!

Nr 8 eFORVALTNING fokuserer på digitaliserte tjenester. Interaktive skjema, internetsøknader, digitaliserte sykehus og kommunestyremøter direkte sendt til egen datamaskin. Blir alt enklere?

Nr 9 KJÆRLIGHETENS LANDSKAP er innspill til ansatte som arbeider med utviklingshemmede. De har en nøkkelrolle i å bidra til et seksualvennlig miljø.

**NYESTE
TEMAHEFTE!**

Nr 10 VARMERE, VÅTERE, VILLERE utfordrer kommunene til å stille seg dristige mål for å redusere utslippene av klimagasser.

Nr 11 MODIGE MØTER fokuserer på hva som skal til for å lykkes i arbeidet med ungdom. Se mulighetene. Mye respekt og ikke minst kjærlighet.

Nr 12 KAMPEN FOR HELTID presenterer erfaringer fra arbeidsplasser som har avviklet tvungen deltid. Deltid er mest brukt i helse- og omsorgssektoren, men er også omfattende i andre kvinnedominerte yrker.

Nr 13 PERSONALLEDELSE legger vekt på at medarbeideren er den viktigste ressursen for å få utført kommunens oppgaver. Du får tips om hvordan virksomheten kan sette personalledelse i sentrum.

Nr 14 KVALITETSKOMMUNER Trepertssamarbeid er et egnet verktøy for best mulig kommunale tjenester. Her får du gode tips til hvordan man lykkes.

Nr 15 KVALITETSKOMMUNER - oppdatert versjon. Kvalitetskommune-programmet kan vise til mange gode resultater siden starten i 2006. Her finner du noen av de gode historiene.

Nr 16 KLIMAKOMMUNE utforsker ulike tiltak kommunene og de ansatte kan gå i gang med, som et ledd i den internasjonale klimadugnaden. Nyttige tips i arbeidet med energi- og klimaplaner.

Bestill Fagbladets temahefter på www.fagforbundet.no.

Gå inn på Nettbutikken, Yrkesfaglige temahefter. Oppgi antall, og om det gjelder klassesett (25 eks.). Heftene er gratis.

Useriøst av Fagbladet

DEBATT

Jeg leste med stor undring artikkelen i Fagbladet nr. 2/2010 om Documed, med overskriften *Sykehus privatiserer skrivetjenestene*.

I et av avsnittene kan jeg lese at Haukeland sykehus (til orientering har vi vært et universitetssykehus lenge) hadde kjempeproblemer med etterslep og for få ansatte, og av den grunn satte skrivetjenesten ut til et privat firma.

I avtalen Helse Bergen HF har med Documed, er bestillingen: ... *vedrørende behov for bistand ifm. ryddeaktiviteter i elektronisk pasientjournal Doculive*.

Helse Bergen HF har startet opp arbeidet med rydding av EPJ Doculive som forberedelse for overgang til ny EPJ DIPS. Før konverteringen av gammel journal til ny journal kan starte, forutsettes at alle lydfiler (digital diktering) er skrevet og signert. Dette arbeidet er en vesentlig forutsetning for å kunne starte opp med ny EPJ DIPS den 26.04.2010.

Denne avtalen hadde en sluttdato 21.4.10, fordi vi startet konvertering fra dette tidspunktet. Avtalen gjenspeiler et akutt behov ved overgang til nytt pasientjournalssystem – altså et ekstraordinært behov, ikke et generelt problem.

Jeg finner det meget uheldig at en av våre leverandører misbruker sitt kunde-/leverandørforhold. Dette bidrar til sterkt å svekke et nødvendig tillitsforhold mellom kunde og leverandør – samtidig som jeg setter spørs-

målsteget ved konfidensialiteten jeg forventer å ha i forhold til en eksisterende leverandør.

Jeg finner det videre meget uheldig at Fagbladet ikke gjør faktasjekk før de trykker en slik artikkel. At de i tillegg lar andre kommentere på samme grunnlag, er betenkelig. Når ett enkelt sykehus blir utlevert på en slik måte, skulle vi vært gitt samme mulighet til uttalelse.

Helse Bergen HF arbeider seriøst med å styrke Dokumentasjonsavdelingens posisjon og kompetanse. Gjennom en egen kompetansehevsplan skal vi sikre kvalitet og kunnskap hos våre sekretærer. Sekretærene er en arbeidsgruppe som er stolte av jobben sin og dyktige i det de gjør.

Vi har mange som er medlemmer i Fagforbundet i avdelingen, og jeg spør meg selv: Hva gjør slike useriøse artikler med deres tanker om seg selv og sin fremtid i dette yrket?

Vi kan konstatere at egne ansatte er vel så dyktige, kvalifiserte og leveransedyktige som ansatte i eksterne skrivetjenester. Egne leveranser er helt på høyde med den eksterne

leveransen, og i tillegg gjør egne sekretærer mange flere omkringliggende arbeidsoppgaver, som medisinsk kodestøtte, utskrifter, dialog med legene osv. Det er derfor ingen grunn til å ønske skrivetjenesten vår satt ut til private aktører. Det er heller tvert imot gode grunner til å bygge videre på det vi har.

Fagbladet hadde også en artikkel om Dokumentasjonsavdelingen i Helse Bergen i nr. 8/2009. Dere kalte artikkelen *Sekretærer i fabrikk*. Til tross for de positive og gode uttalelsene fra sekretærene, er inntrykket etter artikkelen at sekretærenes arbeid ikke verdsettes og at de når som helst kan risikere at arbeidet deres privatiseres. Dette er en uheldig vinkling og er medvirkende til å skape unødvendig usikkerhet blant egne medlemmer.

Til orientering gikk sykefraværet vårt ned 50 prosent i 2009, og avdelingen gikk i økonomisk balanse. Vi satser stort på kompetanseheving og behandler våre sekretærer med respekt.

Vennlig hilsen Kjersti M. Raum-Johansen, avdelingssjef Dokumentasjonsavdelingen ved Haukeland universitetssykehus

Fagskolen må være fleksibel

Bransjenes kompetansebehov avgjør hvilke tilbud fagskolene må utvikle. – Siden arbeidslivets behov forandrer seg fort, må fagskolene stadig utvikle nye utdanningstilbud, sier Knut Ole Rosted.

Tekst og foto: KARIN E. SVENDSEN

Fylkeskommunene overtok ansvaret for fagskolene fra 1. januar 2010. Tillitsvalgte fra Fagforbundets fire seksjoner var nylig samlet til et to dagers seminar med informasjon og diskusjon om framtidens fagskoler.

Samarbeid

Knut Ole Rosted, spesialrådgiver i Akershus fylkeskommune, orienterte om den nye ordningen og inviterte til samarbeid om nye utdanningstilbud.

– I Akershus skal vi nedsette ei arbeidsgruppe med representanter fra blant annet arbeidslivet, fagopplæringskontor og videregående skoler. Vi må finne ut om vi

skal etablere en egen fagskole, hvilke fag vi i så fall skal satse på, og hvor den eller de fylkeskommunale skolene eventuelt skal lokaliseres, sa han.

Bygger på fagbrev

Mange av de om lag 50 tillitsvalgte fra hele landet hadde meninger om framtidens fagskoler. Det var enighet om at videreutdanning ved fagskolene fremdeles må bygge på

fagbrev, og verken bli en lett-høgskole eller tung videregående.

Gerd Eva Volden, leder for Seksjon kontor og administrasjon (SKA), understreket at Fagforbundet må være en pådriver for å skape gode videreutdanningstilbud for medlemmer i alle seksjoner.

Samspill

Akershus har i likhet med de fleste fylkeskommuner liten erfaring med å drive fagskoler. De fleste var heller ikke godt forberedt på å overta ansvaret ved nyttår.

– Oppland, Hordaland og Møre og Romsdal er unntakene. Disse tre fylkene har bygd opp solide fagskoler og tar imot studenter fra hele landet. Vi i Akershus samarbeider nå med Oppland om drift og utvikling av fagskoler, fortalte Rosted.

Han minnet også om at arbeidslivet ikke tar hensyn til fylkesgrensene.

– For oss er det derfor naturlig å samarbeide også med Oslo. Vi må avstemme tilbudene våre i forhold til både arbeidsliv og utdanningstilbud i andre fylker. Det er for eksempel ikke hensiktsmessig å etablere absolutt alle typer fagskoletilbud i hvert fylke, mener spesialrådgiveren i Akershus.

MOTIVERE: – Dere i Fagforbundet bør pushe på arbeidsgiverne slik at medlemmene deres får tid og økonomi til å ta en videreutdanning, mener Knut Ole Rosted.

Kompetansekrigen er en trussel for bemanning og økonomi i norsk helse- sektor. Jo høyere utdanning, jo lavere dannelse ser ut til å manifestere seg i samfunnets helse- og omsorgssektor. Utdanningsgrupper tar ledelse, og økonomer og administrasjoner lar seg forlede.

> **MERETE DAHL**

Fylkesleder Fagforbundet
Vestfold

Fokusforfatteren forsvarer at helse- og omsorgssektoren trenger et mangfold av yrkes- grupper, og at fagarbeidere er like viktig som høyskole- utdannete.

Kompetansekrigen - helsevesenets største fiende

Å EIE SANNHETEN om bemanning og kompetanse- behov er ikke bare en krevende øvelse, men også et enormt ansvar.

Det fins knapt et område som vil trenge mer arbeidskraft i framtida som innenfor helsefag. Dette er stadfestet i utallige framskrivninger om befolk- ningsutvikling og den såkalte eldrebølgen. Behovet tilsier at 40 prosent av ungdommen må velge helse- og sosialsektoren for å dekke behovene mot 2025. Nasjonen trenger gode og kompetente arbeidstakere for å betjene alle helse- og omsorgs- forpliktelser.

På tross av dette forsøker enkelte å sortere kunnskap og omsorgsevne etter antall studie- år og poeng, tilegnet gjennom teoretisk kunnskap. Jeg lurer på om de har reflektert rundt følgende: All teori bygger på praktisk kunnskap og erfaring. Grei realkunnskap å ha med i vurderingene. Håndverksfagene

har lang tradisjon for bredde i tenkning og tradisjon mellom teori og praktisk kunnskap.

I HELSE- OG OMSORGS- YRKENE er denne holdningen langt på vei motsatt. Jo mer teori og mindre praksis, jo mer kompetent. La meg klargjøre:

arbeidstakere med flerfaglig kunnskap ut på det yrkesområ- det som vi vet blir større. Det er behov for dem alle. Yrkes stolthet og flerfaglige miljøer løfter arbeidsplassene og gir mer full- verdig pleie og omsorg.

De av oss som har studert disse fagene og har en viss over-

«Det er økonomisk smart og forsvarlig å satse på en kombinasjon av fagarbeidere og høyskoleutdannete.»

En helsefaglig eller pedagogisk utdanning på videregående skoles område tar fire år. To år teori, deretter to års praksis.

En utdanning på høyskolenivå tar tre til fire år, der er teorien er sentral. Praksisen gjennomføres i bolker på noen uker spredt over utdanningsløpet. Utdan- ningenes teoretiske innhold er ulikt vektlagt, selvfølgelig. Altså etter tre til fire år kommer det

sikt på framtidige behov, bør ta på briller med vidvinkel og objektivt vurdere situasjonen. Er det mangfold i kunnskap som bringer fram de beste løsning- ene, eller er det en faglig forher- ligelse som gir framtidens svar på utfordringene?

SAMFUNNSØKONOMISK er det også lønnsomt med mang- foldet i utdanningsnivåene. Det

Illustrasjonsfoto: colourbox.com

er økonomisk smart og forsvarlig å satse på en kombinasjon av fagarbeidere og høgskoleutdannede. Best for økonomien og best for samfunnet som helhet, og det viktigste – best for den som mottar våre tjenester.

Det er stor grunn til å anta at alt rotet med ventelister og pasientinnkalling i sykehusene den senere tid, ville vært unngått om vi tenkte rett kompetanse på

rett sted. Dersom leger og pleiepersonell tar vare på pasienten, kan helsesekretærene ivareta den logistikken de er faglært til.

FÅ KAN SE FOR SEG en situasjon der fagarbeideren ble overflødig innenfor tekniske områder. Det er utenkelig at rørleggere, elektrikere, maskinførere eller snekkere skulle forsvinne og erstattes av ingeniører.

Vi må stå opp for godt kompetente fagarbeidere også innenfor helse, omsorg og oppvekst.

Administrasjonsledere og økonomer bør studere innholdet i de ulike utdanningsløpene, både på videregående og høgskolenivå, for her er innsikt å hente. I tillegg bør vi studere lovverket angående helsepersonells utøvelse, for heller ikke disse er innrettet for enfaglighet.

Slik vil vi fremme respekt og gode holdninger overfor de ulike faggruppens kunnskap og muligheter for å fylle samfunnets forpliktelser på ulike områder.

Faglig og økonomisk forsvarlighet er å evne å se utdanningsmangfoldets muligheter og vurdere samfunnsregnskapet i et forsvarlig og helhetlig perspektiv.

Tilbud med mening

En viktig del av Fagforbundets tilbud til medlemmene er knytta til kompetanseheving, uttelling for og verdsetting av realkompetanse og faglig utvikling. Fag- og yrkesutvikling er sentralt i alt vårt arbeid.

Derfor er det gledelig å se at fylkene og fagforeningene arrangerer fagdager, studentseminar, konferanser og deltar på utdanningsmesser.

Jeg er stolt av at vi bidrar med vår kompetanse og påvirkningskraft slik at medlemmene har tilbud om alt fra masterstudium innen offentlig økonomiforvaltning til halvtimes kaffekurs på arbeidsplassen. Mottoet om å være synlig og stolt får en konkret betydning når Fagforbundet kan gi medlemmene et faglig løft.

Utdanning og kompetanse er inngangsporten til arbeidslivet. Det er derfor vi samtidig som vi gir faglig påfyll i egne rekker, må bidra politisk til at fag- og yrkesopplæringen styrkes. Opplæringen må være en alternativ og

» **Fag- og yrkesopplæringen må være en alternativ og attraktiv utdanningsvei med synlige karrieremuligheter.»**

attraktiv utdanningsvei med synlige karrieremuligheter.

Det er en sterk vekst i etterspørselen etter høyt utdanna arbeidskraft. Når arbeidslivet utvikler seg, blir Fagforbundets arbeid med livslang læring svært viktig.

Jeg er opptatt av at utdanningsinstitusjonene må tilpasse studiene til alle studenter – ikke minst med tanke på fleksibel undervisning. For å gjøre høyere utdanning tilgjengelig for flest mulig, vil Fagforbundet at relevant realkompetanse kan gi studiepoeng ved opptak til høyere utdanning. Relevant realkompetanse bør også kunne gi avkorting i høyere utdanning.

For å finne ut mer, har Seksjon kontor og administrasjon nå en undersøkelse på nett om utdanning. Noe av hensikten er nettopp å kartlegge behovet for etter- og videreutdanning blant seksjonens medlemmer.

Undersøkelsen er åpen for alle, men retter seg spesielt mot arbeidstakere i stillinger som normalt lyses ut med krav om høyere utdanning.

Jeg oppfordrer dere til å gå inn på www.fagforbundet.no/forsida/seksjonene/ska/ og bidra med innspill til oss. Uten toveiskommunikasjon blir ingen av oss bedre.

Gerda Eva Volden

GERDA EVA VOLDEN

Fagdager for servicetorg- og førstelinelineansatte

I overkant av 80 deltakere fra hele landet var samlet til fagdager i Fagforbundets lokaler 21.– 22. april .

Fra Vinje kommune, som ble kåret av Forbrukerrådet til landets beste servicekommune 2009, kom tjenestetorgleder Eystein Matheussen. Han presenterte hvordan Vinje kommune systematisk har bygd opp sitt tjenestetorg.

De har særlig lagt vekt på tilgjengelighet, forankring, samarbeid og kompetanse. En av faktorene som gjorde at Vinje kom godt ut i Forbrukerrådets undersøkelse, er at de alltid svarer på e-posthenvendelser.

Konflikthåndtering

Representanter fra Politihøgskolen innledet om konflikthåndtering. Konklusjonen er at man kan komme langt med respekt og god folkeskikk. Ved hendelser som krever politianmeldelse, er det viktig å raskt og detaljert få dokumentert det som skjedde. Erfaringer viser at det ofte skorter på dokumentasjon.

Deltakerne fikk også et innblikk i hvordan vi har organisert førstelinjetjenesten i Fagforbundet. Her ble

det understreket at medvirkning fra de ansatte har vært en suksessfaktor i forhold til organiseringen av arbeidet.

Innherred Samkommune

Sølvi Melvold, leder av Servicekontoret i Innherred Samkommune (Levanger og Verdal) presenterte organiseringen og tjenestetilbudet de hadde. Her fikk vi også et eksempel på hvordan samarbeid kan utnyttes til felles beste ved at ansatte på servicekontorene kunne vikariere for hverandre.

Sølvi Melvold understreket at service er et fag på lik linje med andre yrker.

Facebook og ergonomi

Deltakerne fikk også høre hvilke krav og forventninger chatte- og facebook-generasjonen har til offentlig tjenesteyting. De vil ha mer selvbetjening, raskere svar og økt tilgjengelighet gjennom sosiale medier.

Bedriftsfysioterapeut Katarina S. Langaard avsluttet fagdage med gode råd om dataergonomi, forebygging av muskel- og skjelettplager, og tips til å takle ulike typer stress.

Tekst: Kari Granlund, SKA

Konferanse nasjonalt fagskoleråd

Kunnskapsdepartementet etablerte i november 2009 ei bred sammensatt arbeidsgruppe som har som mål å foreslå et mandat for et nasjonalt fagskoleråd. 19. april ble oppstartskonferansen arrangert i Oslo. Arbeidsgruppa foreslår at det nasjonale fagskolerådet skal bestå av 14 medlemmer med personlige varamedlemmer, og sammensettes med medlemmer fra arbeidstaker- og arbeidsgiversiden, fra Forum for fagskoler og fra Utdanningsforbundet, samt en studentrepresentant.

I mandatet foreslås blant annet at fagskolerådet skal bidra til å utvikle rammer og strategier for fagskoleutdanning som ivaretar den enkelte, virksomhetenes og samfunnets behov for yrkesrett kompetanse og livslang læring.

I sitt innlegg sa statsråd Tora Aasland blant annet at fagskolerådet skal kople sammen utdanning og arbeidsliv, og at fagskolen skal være synlig og tydelig i form og innhold. Innleggene fra konferansen blir lagt ut på påmeldingssiden: <http://www.tekniken.no/paamelding.asp?ID=58&segment=1&session>.

Tekst: Karin Lund, SKA

LANDSMØTET 1998:
Kirsten Karen Bals fra
Kautokeino, med
Solveig Boine som tolk,
holder første innlegg på
samisk noensinne.

Bures = Velkommen

Visste du at Fagforbundet er Norges eneste forbund med en spesialansatt samisk rådgiver? Anne Karina Gina Utsi ved tromsøkontoret drømmer på morsmålet – og tar med glede imot spørsmål på samisk.

Tekst og foto: TITTI BRUN

– Tillitsvalgte som snakker samisk ringer gjerne rett til meg, det føles godt å få snakke morsmålet både for dem og meg, sier Utsi. Hun jobber som rådgiver på kontoret i Tromsø og har spesialansvar for samiske spørsmål i Fagforbundet. I 1998 vedtok forbundet i sitt handlingsprogram å arbeide for å ivareta samisk språk, kultur og egenart.

Stolt

Utsi har lang fartstid som tillitsvalgt i Kautokeino/Guovdageaidnu. Hun kommer fra kultursektoren og arbeidet både som kultur- og biblioteksjef før hun i fjor flyttet til Tromsø.

– Jeg er stolt av at Fagforbundet har en samisk rådgiver. Det er en synliggjøring av en minoritet. Det er nødvendig, for samisk står på Unescos liste over språk som står i fare for å forsvinne.

Hun tror også at bakgrunnen øker hennes forståelse for mennesker fra andre minoriteter. Hun har kjent på følelsen av å stå utenfor det norske samfunnet.

– Mange synes det offentlige skjemasystemet er vanskelig. Jeg forstår kanskje lettere hvorfor noen tenker annerledes om mange verdispørsmål og undrer seg over de norske løsningene.

Anne Karina Gina Utsi, rådgiver

Pell deg hjem

Ha deg vekk, same. Hjulbeint fjellfinne. Utsi har møtt mobbing underveis i livet. Første gang var som 16-åring da hun flyttet til Alta for å gå på skole. Enda det bare er 13 mil unna hjembygda.

– Godt jeg fikk en bagasje hjemmefra som gjorde meg stolt over å være same. Det er en helt annen kulturbakgrunn. Begge foreldrene

mine har bakgrunn i reindrift, selv om de i dag er lærer og hjelpepleier. Reindrift, nytteforholdet til naturen og matauke er felles kulturbærere for oss samer.

> SAMER I NORGE

- Statistisk sentralbyrå anslår at det bor 40.000 samer i Norge, men det fins ingen offisiell registrering. Antallet mennesker med samisk bakgrunn antas å være høyere, og anslås til opp mot 80.000.
- Den samiske bosettingen er størst i Norge, men det fins bosettinger også i Finland, Russland og Sverige. Samene regnes som urfolk i alle fire landene, men bare Norge har anerkjent samene som urbefolkning.

- Etter at Sametinget ble opprettet i 1989, har det overtatt ansvaret for de fleste statlige råd og utvalg som arbeider med samisk språk, kultur og samfunnsliv.
- Samene i Norge snakker tre språk: nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk.
- Samefolkets dag er 6. februar.

Kilder: Wikipedia, SST, Store norske leksikon

FOTOREPORTASJEN >>

Foto og tekst: ANITA ARNTZEN

- Trænafestivalen ble startet i 2003.
- Øygruppa ligger på polar-sirkelen, 33 nautiske mil vest for Sandnessjøen, og består av mer enn 1000 øyer, holmer og skjær.
- Træna har ca. 450 innbyggere, fordelt på øyene Husøy, Selvær, Sanna og Sandøy.
- Kommunesenteret (og Trænafestivalens hovedscene) ligger på Husøy.
- Træna er Norges eldste fiskevær, og kommunen er fremdeles sterkt avhengig av fiskerinæringen.
- På Sanna viser arkeologiske utgravninger at det har bodd folk i kommunen i 9000 år, og rester av boplasser fra steinalderen kan fortsatt sees på øya.
- Med sin plassering ytterst i havgapet er Træna det første møtet med land for trekkfugler vestfra, og det siste møtet med land for trekkfugler østfra.
- Midnattssola kan oppleves fra slutten av mai til midten av juli.
- Det går båt til Træna fra Sandnessjøen (3 t) og Bodø (5 t).
- Årets festival arrangeres 8.–10. juli.

Når hurtigbåten klapper til kai, er det en egen velkomstkommité av ivrige bagasjebærere som tar imot festivaldeltakerne.

Træna-staven og resten av de karakteristiske fjellene på Sanna sett fra Lovund.

Kultfestival i midnattssol

Hit må du ankomme i båt. 450 innbyggere i Træna kommune inviterer til festival i sitt øyrike. Det er eksotisk. De 2000 festivalpassene rives bort.

Vennegjengen Aleksander Lund, Vegard Hoholm, Katrine Bjørnbakk, Katrine Forsmo, Tore Nordgård og Benjamin Hovind har rigget seg til i sin lille campingvogn med eget musikkanklegg. De er klar for tre dagers musikkventyr i havgapet.

2000 festival-deltakere overtar Træna i noen korte dager og lange netter.

Stemningen ved hovedscenen er upåklagelig. Blant årets artister er Stein Torleif Bjella, Dum Dum Boys, Stefan Sundstrøm, Howl, Ingrid Olava og Kråkesølv.

Matmor og medlem i Fagforbundet Anita Sjøseth sammen med sin lille medhjelper og yngste sønn, Arthur Modolv. Hun har ansvaret for logistikken på alt av mat under festivalen, og har akkurat stekt opp 1395 prima fiskeburgere til årets festival.

Underholdningen mellom konsertene tar festivaldeltakerne seg av.

Feskslo, flatseng og frokkost på festivalens eget hotell. Det er akkurat det som trengs og det reklamen lover.

Midnattssolen skinner over dagens siste konsert.

Festivalområdet på Husøy med de kjente fjellene på Sanna badet i midnattssol.

SIKKERHET: Metalldetektoren må klargjøres før hun starter dagens letearbeid.

Fjerner 30 år gamle mordere

Etter USAs bombetokter inn i Laos under Vietnamkrigen, ble tre av ti bomber liggende ueksplodert igjen i terrenget. 30 år etterpå skjer det mer enn 300 eksplosivulykker hvert år.

Tekst: TORUNN AASLUND Foto: WERNER ANDERSON

Klokka er fem om morgenen, og det er kaldt her oppe i fjellene. Phongsavavanh og de andre eksplosivrydderne våkner til en ny arbeidsdag i leiren på 1130 meters høyde, langt inne i jungelen mot grensen til Vietnam.

Etter at morgentoiletet er unnagjort i den iskalde bekken, spiser hun frokost – kleberis og grønnsaker. Ansvarer for matlagingen går på omgang. Klokka seks er hun klar til å reise ut til klasebombefeltet som ligger bare en kort kjøretur unna leiren.

Lagarbeid

Siden 10. mars har Phongsavavanh lag ryddet halvparten av et område på 19.000 kvadratmeter rundt landsbyen Dark Vang. Nå holder de på med jorda som bonden mr. Koke skal dyrke. Landsbyen har fordelt jorda mellom seg, og de har bestemt seg for at når området er fritt for eksplosiver, vil de gå over fra å dyrke ris til å dyrke kaffe i håp om at det vil gi dem høyere inntekter.

Phongsavavanh er på vei ut i ryddefeltet, men først må hun kontrollere at metall-detektoren hennes virker. Alle eksplosiv-

rydderne må innom et testfelt før de starter ryddingen, der en testbombe er gravd 75 cm ned i bakken. Phongsavavanh's metall-detektor indikerer funn ved å avgi en pipelyd som øker eller minsker i styrke og intensitet ut fra hvor nær den er testobjektet.

Phongsavavanh er 22 år; hun har arbeidet som eksplosivrydder i to og et halvt år. Dette er en jobb hun trives med og som hun ønsker å fortsette i.

– Målet mitt er å bli lagleder. Først skal jeg bli seksjonsleder, så lagleder, forteller hun.

– Jeg har denne jobben fordi jeg ønsker å hjelpe folk med å bli kvitt alle de ueksploderte bombene. I Laos kalles de små bombene som ligger inni klasebomben for bombies, konstruert fra ordet babies.

Udetonerte bomber

Laos er det landet i verden som har størst tetthet av etterlatte eksplosiver per innbygger. Det ble totalt sluppet to millioner tonn bomber i det lille landet.

Klasebomber og andre eksplosiver ligger tett i tett, og overalt i terrenget er det gropene på tre–fire meter i diameter og et par meter dype. Det er kratere etter bombenedslag.

Hittil har Norsk Folkehjelps eksplosivryddere funnet seks klasebomber og granater i ryddefeltet på jordet til mr. Koke. En av granatene er plassert i en hul rot. Den blir ansett som svært ustabil og kan egentlig eksplodere når som helst.

Hardt rammet

Xaiyaket Chittavong er seksjonsleder og Phongsavavanh's ektemann. Han forteller at det trolig lå en geriljaleir her under krigen, fordi det går en vei hit og det er god tilgang på vann. Et lite stykke unna er det et område som de tror har blitt brukt som flystripe. Dette er nok grunnen til at stedet ble så hardt rammet av USAs bombing.

Phongsavavanh og Xaiyaket er fra denne provinsen – Sekong. Phongsavavanh forteller at hun som barn var veldig redd for å leke ute på grunn av alle klasebombene.

KLARE TIL INNSATS: Klasebomberydderne fra Norsk Folkehjelp samles i leiren for en morgenbrief før de reiser ut til ryddedefeltene.

– Nå er jeg ikke redd i det hele tatt, sier hun skråsikkert, før hun tar det i seg: – Jo, jeg var litt redd i begynnelsen, men vi har fått veldig god opplæring, så nå føler jeg meg helt trygg.

Sammensveiset

Laget består av 17 kvinner og menn, hvorav åtte er eksplosivryddere. De andre på laget er seksjonsledere, førstehjelpere, kartleggere og sjåfører.

– Hvordan syns du det er å jobbe på et lag der det er både kvinner og menn?

– Jeg liker å jobbe sammen med menn, ler Phongsavanh. – Jeg kan være sammen med mannen min, og kvinnene konkurrerer med mennene om hvem som er flinkest til å finne klasebomber.

Alle på laget har jobbet sammen i over to og et halvt år, og er derfor veldig sammen-

FELLES OPPDRAG: Ekteparet Phongsavanh og Xaiyaket jobber side om side i klasebombefeltet.

DØDELIG VÅPEN: Det runde objektet er en klasebombe. 300 blir drept mennesker hvert år i klasebombeulykker i Laos.

sveiset. De bor og jobber sammen sju dager i uka, tre uker i strekk. Deretter har de en uke fri.

Xaiyaket har vært seksjonsleder i et år nå. Han planlegger å jobbe seg oppover i gradene.

– Vi er et sterkt lag, og jeg liker å jobbe med alle sammen, forteller han.

Store skader

Phongsavanh trekker opp den røde tråden som merker søkebanen hun jobber på. Så legger hun den ned igjen for å markere nye søkebaner. Metalldetektoren hennes indikerer ofte funn, men som oftest er det metallrester etter bomber eller granater.

Noen meter unna jobber hennes kollega Khemphone. I motsetning til den sprudlende Phongsavanh, er Khemphone en blyg jente på 21 år.

– Der moren min bodde, var det veldig mange bombies. Barna fant dem ofte når de lekte, og mange ganger eksploderte de og skadet og drepte både barn og voksne.

Khemphone forteller om en oppvekst i fattige kår. Hun ønsker å bli eksplosivrydder slik at hun kan forsørge familien sin og hjelpe til med å rydde landet for klasebomber.

– Jeg forsørger seks personer med denne jobben, forteller hun.

Drømmen er å spare nok penger til å fortsette å studere og bli lærer.

Sola står høyt på himmelen, det nærmer seg lunsjtid, og temperaturen har steget til over 30 varmegrader. Laget har funnet en klasebombe – den eneste denne dagen. Så langt har de gjennomført et område på ti ganger ti meter. Sju klasebomber og granater er funnet.

KLASEBOMBER I LAOS

- Laos er det landet i verden som er mest infisert av udetonerte eksplosiver.
- Mellom 1964 og 1973 ble det sluppet gjennomsnittlig en bombepakke hvert åttende minutt, 24 timer i døgnet.
- Over 30 prosent har trolig ikke å detonert.
- Siden 1974 har det vært mer enn 300 ulykker i året på grunn av klasebomber.
- Foruten å ta liv, begrenser bombene også tilgangen til landressurser og hindrer utviklingen av infrastrukturen.
- Laos var et av de første landene som ratifiserte konvensjonen som forbyr bruk, produksjon og salg av klasevåpen. Klasekonvensjonen trer i kraft 1. august i år.
- Laos skal i november være vertskap for og lede det første møtet mellom landene som har undertegnet konvensjonen.
- Norsk Folkehjelps minerydding i Laos støttes av Fagforbundet.

Skolegård uten eksplosiver

Bare én ting sto i veien for at de 50 barna i Dark Vang i Laos kunne få egen skole: Skolegården var full av udetonerte bomber.

Sjefen i landsbyen hadde allerede fått finansiering via Verdensbanken til å bygge skolen, men før byggingen kunne starte, måtte de vise fram et sertifikat som viste at området var ryddet for eksplosiver.

Svære bombekratre på skolegården

vitner om krigen mellom Nord- og Sør-Vietnam der Laos ble et uskyldig offer. Ved hjelp av Norsk Folkehjelps kartleggingsteam ble skolegården ryddet. Det tok tre dager å klarere området. Eksplosivrydderne fant to bøtter med livsfarlige eksplosiver.

Nå har landsbyen endelig fått sertifikatet, og skolen til landsbyens 50 barn kan bygges.

Tekst og foto: CECILIA SKEPP-ANTONISEN

› MIDTØSTEN

Myten om beleiring av Gaza

Det er med stor glede jeg registrerer flere innlegg i Fagbladet nr. 3/2010 som tar opp og stiller spørsmål ved landsstyrets standpunkt i Midtøsten-konflikten etter møtet med Mads Gilbert og hans framlegg og tolkning av konflikten.

Samtidig blir jeg forbauset over Ole R. Bergs bastante utspill om total internasjonal boikott av Israel med bakgrunn i en studietur. Bergs beskrivelse er ikke dekkende for de nesten to millioner palestina-arabere som bor og arbeider side om side med jødene i størstedelen av Israel. Hans beskrivelse er kun dekkende for forholdene i Gaza og andre byer som er kontrollert av ytterliggående islamistaktivister som Hamas.

Det er heller grunn til å stille spørsmål om hvorfor freden i Gaza er uteblitt. Da Israel gikk med på å flytte jødene ut fra bosetningene i Gaza, var det på bakgrunn av lovnad fra palestina-arabernes ledere i form av en avtale om fred og våpenhvile. Da jødene var ute og valg i Gaza ble gjennomført, resulterte det i borgerkrigsliknede tilstander, noe som endte med at Fathaledelsen ble reddet ut av israelske sikkerhetsstyrker.

Israelsk totalblokad av Gaza og stengte grenser er blitt en retorisk og mytisk påstand som det ikke er dekning for. Det ble i 2009 kjørt inn 30.576 trailere med humanitær hjelp, mat, sement og bygningsartikler. 4883 tonn medisinsk utstyr inklusiv en Cat Scan maskin som ble levert i mars i år og 92,7 millioner liter diesel.

Videre ble 10.544 pasienter med pårørende sendt over grensen til Israel for lege- og sykehusbehandling. I år har ca. 500

› PENSJON

Dyrt å være kroniker

Leser i Fagbladet nr. 3/2010 at Jan Davidsen vil øke sosialhjelpssatsen. Det er vel andre stønader som også trengs å økes. Jeg er enslig minstepensjonist og uten helse til å kunne tjene noe ekstra. Nå med disse høye strømprisene i Midt-Norge, er det riktig ille. Jeg ble ufør 38 år gammel og er nå 60 år.

Er det virkelig noen som tror at jeg har klart å ha penger på bok? Jeg prøver å spare så jeg har 2000 kroner ekstra til jul. Ferie? Utopi. Gå til sosialkontoret? Aldri! Jeg mener at politikerne som (van)styrer landet vårt er fullstendig klar over at lista for å gå til sosialkontoret

palestina-arabere hver uke passert grensen for medisinsk behandling og rehabilitering i Israel eller andre land. FN har i 2009 gitt 200 millioner dollar til Gazas befolkningen på ca. 1,5 millioner. Ca 250.000 blomster ble sendt over grensen fra Gaza til Israel for videre eksport til andre land. Bare i desember ble det sendt 28.500 blomster via Israel videre til andre land. Blomster som palestina-araberne produserer i gartneriene de overtok fra tidligere jødiske bosetninger i Gaza.

At befolkningen i Gaza lider og står overfor store utfordringer, er det ingen tvil om, særlig så lenge Hamas med deres terrorister har kontroll i området. Derfor er det enda viktigere å kunne skille mellom løgnaktig propaganda, inklusiv svartmaling av Israel, og hva som er det faktiske forhold i området.

Svein Lochner

er mange meter høy for mange av oss, også nå som det man (egentlig ikke) kan unnvære av penger går til strøm. Mat kjøper jeg så å si alltid på tilbud. Klær også. Når kjøpte jeg sist et plagg til full pris? Eller den maten jeg har lyst på? Ikke husker jeg.

Lokalavisen har jeg ikke hatt på mange år. Data/nettverk får jeg bruke hos en snill nabo.

Det er dyrt å være kronisk syk med flere lidelser. Og så er det mange som tror at vi får alle medisiner på blå resept. Og det å få fratrukk på skatten om vi kan vise til utgifter på over 9000 kroner er latterlig. De fleste av oss som er minstepensjonister, betaler ikke skatt. Alle de gangene vi får høre om vedtak som skal gi oss skattelette, så faller min gruppe helt utenom. Og så langt må da de

Illustrasjonsfoto: colourbox.com

styrende myndigheter tenke. Eller har de ikke lenger sunn fornuft når de kommer på tinget? Når det er riktig ille, så «strekker» jeg også medisinen fordi jeg ikke har råd til å kjøpe det jeg trenger.

Har verken tv-lisens, bil eller det som «folk flest» har.

Rart jeg er litt sur?

Arnhild Westeng, Kristiansund

› ORGANISASJON

Forskjell på folk

Visst er det forskjell mellom kongen og hattemakeren, og jeg vil gjerne fortelle min historie.

Jeg har i mange år vært hovedtillitsvalgt (HTV) i Fagforbundet, ja også i NHS før sammenslåingen. I alt har jeg vært i tillitsvalgtsystemet i tolv år, hvorav ti som HTV. Dette har vært en jobb jeg har trives godt med, og av mange har jeg fått høre at jeg har gjort en god jobb.

De årene jeg var tilsluttet et politisk parti, var det SV, altså et parti Fagforbundet syns er ok. I 2005 begynte jeg å få problemer med SVs verdisyn, bl.a. at de mente at Gud skulle ut av skolen. Det var også flere uttalelser som gikk på tvers av mitt verdisyn, og jeg brukte over et år for å finne et politisk parti som lå mitt hjerte nærmere.

Jeg leste diverse partiprogrammer, og kom omsider fram til at det rette for meg var Fremskrittspartiet. Siden jeg var HTV i Fagforbundet Ringebu, gjorde jeg styret og medlemmene oppmerksom på dette, og trodde ikke dette skulle være noe problem.

Etter hvert så viste det seg at det var det, og da det gikk mot nytt valg i 2008, var det diverse krefter som satte seg i sving for å bli kvitt meg. Ja, en i styret sa rett ut at hadde det vært ham, hadde han stilt sin plass til disposisjon omgående. Det ville ikke jeg, og jeg sa også ja til gjenvalg. Da vi hadde besøk fra fylkesstyret på et styremøte, ble det sagt at når det var valg av hovedtillitsvalgt, var det veldig viktig å huske på at det måtte opplyses på plakater på arbeidsplassene, slik at medlemmene kunne foreslå alternative kandidater.

Plakatene ble skrevet, og det ble mobilisert skikkelig for at medlemmene skulle komme på årsmøtet. Det var hostet opp en motkandidat, og flertallet fikk sitt ønske oppfylt. Jeg tapte kampen. Riktignok ikke med så mange stemmer, men dog...

Jeg hevdet at dette var politisk motivert, at det var fordi jeg hadde gått over til «fienden», men det var det selvfølgelig ingen som ville innrømme. Jeg var likevel temmelig sikker, og sannheten kommer som regel fram. Stedet vi bor er ikke så veldig stort, og en gang jeg snakket med noen av mine venner, kom det fram at grunnen til ønske om min avgang *ikke* var at jeg hadde gått over til Frp, men at jeg gikk med en jakke som provoserte; Frp-jakke med logo og slagord. Dette er to sider av samme sak: Hadde jeg ikke vært Frp-medlem, hadde jeg ikke gått i den jakka. Nå hadde jeg altså fått bekreftet mine mistanker om at det var politisk motivert. Det var ikke fordi jeg gjorde en dårlig jobb, men det var fordi jeg tilhørte feil parti.

Nå i 2010 skulle det igjen være valg, og siden HTV hadde sittet i to år, var hun på valg. Jeg fikk se plakaten som var hengt opp på arbeidsplassene, men Nå sto det ikke noe om at det var valg på HTV. Merkelig, tenkte jeg, det var jo så viktig for to år siden! Jeg kontaktet leder, og sa jeg mente at dette var feil. Jeg fikk beskjed om at HTV hadde sagt ja til gjenvalg – noe jeg også hadde gjort to år tidligere.

Det er altså forskjell på Kong Salomo (riktig parti) og Jørgen Hattemaker (ikke akseptert parti), og dette til tross for at mange LO-medlemmer er Frp-medlemmer.

Siste gang jeg var med på fylkesårsmøtet (som Frp-er) ble jeg regelrett frosset ut. Folk som jeg hadde hatt fin kontakt med tidligere, snudde seg bort når

› LIKELØNN

Arbeidserfaring og ansiennitet

Fagbladet skriver om likelønn i siste nummer, og det er viktig. Men det fins også en annen urettferdighet.

For eksempel: En kollega av meg får samme lønn som meg, selv om jeg er 42 år og han 37 år. Jeg har jobbet mer enn fire år lenger hos samme arbeidsgiver, og faktisk har han fått opplæring av meg. I tillegg har jeg en universitetsutdanning (som ikke er relevant for denne jobben) og han ingen. Jobbene vi gjør, krevder ingen spesiell utdanning.

Forklaring av forskjeller i lønn, er ansiennitet. Han kan dokumentere flere arbeidsår enn meg fordi jeg har tatt en utdanning, og jeg mangler en del dokumentasjon på at jeg har jobbet fordi arbeidsgiver/bedrift ikke finnes lenger, eller

jeg kom, og ingen gjorde tegn til å «ta meg inn i varmen». Vondt var det. Selv i dag blir folk jeg har hatt god kontakt med veldig opptatt når jeg forsøker å få blikkontakt. Det er ikke alle som klarer å skille sak og person. Liker man ikke saken, liker man heller ikke personen.

Grete Fristad Brendhagen

(Innlegget er forkortet. Red.)

› MIDTØSTEN

Mangeartede holdninger

Innlegg om Midtøsten i de to siste numrene av Fagbladet viser at takhøyden er stor i vårt organ, noe den bør være.

Vi fikk for eksempel vite at under hele Gaza (80 km²) hadde

fordi jeg aldri har fått et ansiennitetsbevis fordi det ikke er vanlig i landet jeg kommer fra. Likevel føles det urettferdig at han får samme lønn som meg.

Jeg skjønner at arbeidsgiveren krever dokumentasjon fordi systemet krever det, men det finnes flere mennesker som mangler dokumentasjon, og da tenker jeg spesielt på asylsøkere/utlendinger som jobber i Norge. Det er godt mulig at en utlending fra for eksempel Irak ikke har noen dokumentasjon på at han har jobbet. Da får han laveste lønn,

mens han gjør akkurat samme jobb som en som har dokumentasjon.

Hvis en person har vært syk eller arbeidsledig i flere år, mister man også viktig ansiennitet. Hvis det er sånn, kan det føre til utbytting av arbeidskraft.

Jeg lurer på om lønn etter ansiennitet er rettferdig? Finnes det ikke et bedre, dvs. mer rettferdig lønssystem der for eksempel arbeidserfaring, alder og utdanning blir tillagt vekt?

Martin Degens

Iran bygget «enorme anlegg med rakettsiloer, bunkere og sambandstunneler ...under/ved nær sagt annenhver sivile bygning». Dette før Israels flyvåpen slo det ut i løpet av et par timer under rasingen av Gaza by!

Ellers fikk vi bekreftet at «israelvenner» stadig prøver å avspore debatten ved å late som om de er uvitende om hva vi i vår tid forbinder med begrepet Palestina. Videre preges deres argumentasjon ofte av en spesiell tolkning av hendelser i Midtøsten i første halvdel av forrige århundre. Noen ganger når den gode vilje uante høyder, som når en debattant mener at det minste Israel burde tildeles, er alt land fra Jordan-elva til Middelhavet, dvs. hele Palestina. Dette må sies å være en ekstremt gavmild holdning på

andres vegne, en gest til de mest ekstreme innen settlermiljøene i Israel!

«Israelvennens» innlegg er ellers i det store og hele preget av innbitt hån og forakt for et folk som i stor grad er fordrevet fra sine hjem og tvunget inn i flyktningleirer, og som får restområdene sine annektert bit for bit og sine boligområder og livsgrunnlag revet og rasert. Hvilket folk ville ikke ha gjort motstand mot slik behandling? *Ville «israelvennene» ha tolerert dette, om denne uretten hadde rammet dem selv?* Palestinerne er et folk som ikke får lov av verdenssamfunnet til å forsvare seg mot slike overgrep med våpen i hånd, slik folkeretten gir dem rett til. De sivile tap har under hele konflikten vært svært høyt på palestinsk side. For en

del idealister er ingen urett i nåtid eller fortid blodig nok, alt tjener «den gode sak», nemlig det kommende Stor-Israel, der apartheidpolitikk fortsatt skal utøves.

I Fagbladet nr. 2/2010 skyver Petter Eide så å si hele ansvaret for tingenes tilstand over på Barack Obama og USA. Det er palestinerne tragedie at dette blir brukt som en generell «sovepute» av resten av verden. Vi ser at Israel farer opp og er forført over den mildeste form for kritikk av landets annekteringspolitikk, selv fra enkeltpersoner. Da er det åpenbart at selv et lite land, for ikke å nevne for eksempel EU, kunne ha gjort det mye vanskeligere for Israel å bryte menneskerettighetene i det omfang som nå foregår hvis det hadde ligget litt vilje til konsekvenser bak. Dette ville ha støttet de kreftene i USA som ser galskapen i det som skjer, og gjort det langt lettere for Obama å gjennomføre det han har uttalt om Midtøsten.

Skal man oppnå noe, må noen starte et sted, og dermed kanskje risikere eller forsake noe. Hvorfor ikke begynne å stille krav til vår egen regjering, som er svært konfliktsky og servil overfor Israel? Hvorfor fortsette å opptre som en tiltaksløs tilskuer? Vi får først ta oss selv i nakken og endre vår servile holdning overfor Israel, før vi passivt dytter eneansvaret over på en enkeltperson eller nasjon. Petter Melbye, Moss

› ELDREOMSORG

Flere bestemødre på anbud i Oslo

Det borgerlige bystyreflertallet i Oslo (Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti) har vedtatt å sende beboerne på fire kommunale sykehjem ut på anbud.

En framtrepende kineser sa en gang: «Det er likegyldig om katten er svart eller grå, bare den fanger mus.» Ja, og sånn sett er byens innbyggere kanskje likegyldige til hvorvidt et sykehjem drives av Profittsenteret AS eller Oslo kommune. Det er vel så viktig at de faktisk får sykehjemsplass når de trenger det.

Men for Oslos innbyggere er kvaliteten på sykehjemstilbudet viktig, og noe av det aller viktigste i pleie og omsorg er helhetlig og samvirkende tjenester, og eller viktigst: stabilitet. Et sykehjem er det private hjem for beboerne, og ved hvert skifte av driftsoperatør etter et anbud, skapes det ustabilitet og utrygghet for beboerne, med skifte av driftskonsept og ledelse. Selv om SV sier nei til konkurranseutsetting av sykehjem, sier vi likevel; om det så allikevel blir konkurranseutsetting, bør anbudsperioden være lang: åtte år.

Det borgerlige flertallet i bystyret snakker så vakkert om bestemødrenes valgfrihet, men de eldres valgfrihet underordnes

det borgerlige bystyreflertallets ideologiske motiverte anbudsregime.

Eldre som bevisst har valgt for eksempel Bymisjonen, kan risikere å pådyttes et helt annet driftskonsept. Dette er respektløst overfor byens eldre.

Byrådet sier at målet er «å forbedre kvaliteten ytterligere». Ja, vel. Men hvorfor stemte da det borgerlige bystyreflertallet ned et virkemiddel for kvalitetsforbedring som i dag brukes i svært mange andre kommuner gjennom det såkalte Kvalitetskommuneprogrammet? Ville det ikke da være logisk også å bruke omstilling i offentlig regi?

Byrådet sier også at «gjennomsnittlig pris pr. sykehjemsplass skal ned». Ja, vel. Byrådssaken understreker at kommunen har ti års erfaring med konkurranseutsetting av sykehjem, og de tre siste årene av disse har vi hatt sentralisert sykehjemsdrift gjennom Sykehjemsetaten. Men perioden sett under ett har vi hatt en formidabel økning i driftskostnader pr. sykehjemsplass, og uten at dette påviselig har gitt beboerne tilsvarende økning av kvaliteten. Bemanningsfaktoren er i alle fall ikke økt.

Mang en gang har jeg lest uttalelser fra byrådshold om at kommunen gjennom anbud har vært flinke til å presse priser – kanskje for flinke – men ikke har hatt like godt fokus på kvalitet. Den aller viktigste kvalitet – og største kostnads-post – på et sykehjem er bemanningsfaktoren; at en har en tilstrekkelig bemanning til at sykehjemmet blir mer enn et oppbevaringssted. Dessverre er det nok slik at kostnadene nå er presset så langt at sykehjemmene praktisk talt ikke kan drive rehabilitering, og begrenser seg til habilitering; hindre forverring av helsetilstanden.

Kvalitet må måles i noe mer

enn at beboerne kan få rødvin til maten hver dag.

Den katten byrådet satser på, kan ikke fange mus. Den kan ikke sikre den stabilitet og valgfrihet i tjenestetilbudet som byens eldre fortjener.

Ivar Johansen, bystyremedlem i Oslo for SV

› MIDTØSTEN

Villedende påstander

Takk til Moshe Dagan for innlegget «Den andre siden» i Fagbladet nr. 4/2010. Balanserte faktaopplysninger, grundig og nøkternt lagt frem.

Konflikten i Midtøsten er nok litt annerledes enn det som kommer fram ellers i norsk presse, i NRK spesielt.

Jødene er laget av kjøtt og blod som de fleste andre, med sine feil og mangler. Men de har rett til å forsvare landet sitt. Så får det være opp til andre å diskutere om steinkasting skal besvares med stridsvogner og militært materiell.

Hatet mot Israel/jødene stikker mye dypere hos naboene deres enn steinkasting osv. synliggjør. Det er opplest og vedtatt at jødene skal bort fra landet de fikk i 1948. Derfor er heller ikke Israel med på kart som blir brukt i bl.a. skolesystemet i nabolandene. Ikke akkurat grunnlag for et godt «naboskap»! Og når dette blir prentet inn fra barna er små, er det vanskelig å endre holdningene.

Anbefaler alle som er interessert i temaet til å sette seg grundig inn i saken, ikke bare høre på dem som skriker mest og høyest. Servér en løgn ofte nok, så blir den en «sannhet». Dette blir brukt bevisst av Israels motstandere.

Terje Håland
Ragnar Steinstad

› MIDTØSTEN

Les Bibelen

Jeg vil gi en takk til medlemmene som i Fagbladet nr. 3 gir sitt syn til kjenne i Midtøstenkonflikten. Jeg er enig.

Jeg vil også gjøre medlemmene oppmerksom på at mye

av det som skjer, også er omtalt i en bok som heter Bibelen.

Karin Jessen

Det er helt feil å påstå at Norge har høyere helseutgifter enn andre land med samme inntektsnivå. Samhandlingsreformen vil imidlertid kreve mer penger til helsevesenet.

› **BJARNE JENSEN**

Professor ved Institutt for økonomi, Høgskolen i Hedmark, avd. Rena

Fokusforfatteren er ansvarlig for rapporten «Helsesektorens økonomiske og organisatoriske utfordringer» laget på oppdrag for Kommunenes interesseforening for lokalsykehus.

Lokalsykehus, samhandling og offentlig økonomi

KANSKJE DET VIKTIGSTE utgangspunkt for vår helsepolitikk er påstander om at vi bruker mer ressurser per innbygger til helsetjenester enn andre land. Standardforedrag om samhandlingsreformen starter med «Norge bruker mest, men er ikke best».

Andre eksempler er helseøkonomer som påstår at Norge i 2007 hadde 60 prosent høyere utgifter per innbygger enn Sverige, og tilføyde: «Det er derimot vanskelig å dokumentere at vi får rimelig avkastning i form av lavere dødelighet og bedre helse.»

Påstandene om Norges unormalt høye helseutgifter er en røverhistorie. I vår rapport «Helsesektorens økonomiske og organisatoriske utfordringer» har vi analysert dette nærmere og vurdert våre økonomiske og administrative utfordringer i helsesektoren.

DET ER GROVE FEIL i sammenlikninger både ved at det ikke korrigeres for høyere reallønnsnivå i Norge og for ulikheter i måten helsetjenester defineres på. Norges utgiftsnivå til

helsetjenester er moderat sammenliknet med land med samme inntektsnivå. Helse- og omsorgsdepartementet bekrefter også det: «Vi har en stor ressursinnsats i pleie og omsorg i forhold til de andre landene, mens innsatsen til helsetjenesten (spesialisthelsetjenesten) er nærmere gjennomsnittet i OECD.» (Departementets nettsider mars 2010.)

Det er mer overraskende at våre utgifter ikke er høyere når vi tar i betraktning vårt høye inntektsnivå. Geografi og desentraliserte befolkningsstruktur tilsier også at det er mer kost-

Norge var 2,4 prosent. Det er lavest av nordiske land, og bare to OECD-land hadde lavere vekst enn Norge.

SAMHANDLINGSREFORMEN vil øke behovet for utgifter til helsetjenester. Reformen er tuffet på to uholdbare postulater. For det første at utgiftsnivået til våre helsetjenester er uforholdsmessig høyt. Det er feil. For det andre ved å forebygge mer, ved å oppdage og diagnostisere sykdommer tidligere og ved å bedre kommunehelsetjenesten vil utgiftene til helsetjenester gå ned.

«Bedriftsøkonomisk styring, som i helseforetaksreformen, svekker samarbeid og samhandling.»

nadskrevende å yte gode helsetjenester i Norge enn f.eks. i de andre nordiske landene.

OECD-statistikken viser også at Norge er blant de land som har hatt aller lavest realvekst i helseutgiftene de siste ti årene. Gjennomsnittet for OECD var 4,1 prosent per år. Veksten i

Det er selvsagt positivt og bra at helseinnsatsen forbedres, og vi kan håpe at det vil gi bedre helse og lengre liv. Enkle analyser viser imidlertid at slike tiltak vil kreve økt innsats og økte utgifter til helsetjenester på kort sikt. Lykkes politikken, vil folk flest få bedre helse og leve

- Det va'kke meg. Jeg gjør ikke slikt, jeg.

lenger. Det er flott. Men er det sannsynlig at behovet for helse-tjenester reduseres hvis folk lever lengre og blir eldre?

I RAPPORTEN HAR VI også analysert utviklingen for våre lokalsykehus. De siste årene er seks lokalsykehus lagt ned. Det er konkrete planer om nedlegging av ytterligere seks. I tillegg florerer det med planer i alle helseforetak om en langt større sanering. I sin kommentar til vår rapport benekter statssekretær Roger Ingebrigtsen i Helse-departementet at lokalsykehus legges ned. Samtidig uttaler han

at rapporten tar feil i påstanden om at seks lokalsykehus er nedlagt. Bare fire av de nedlagte var lokalsykehus. Statssekretæren gjentar så at i henhold til Soria Moria skal ingen lokalsykehus nedlegges. Dette er forvirrende tale. Hva skjer med politikeres troverdighet når de uttaler seg slik?

Med veksten i behovet for spesialisthelsetjenester for eldre og kronikere, er det vanskelig å forstå den planlagte nedbygging av velfungerende lokalsykehus. Vi vet også at dette vil utløse omstruktureringkostnader i mangemilliarderklassen uten at

det tas med i vurderingene. Jeg forstår ikke at politikere som står ansvarlig overfor befolkningen som har valgt dem, lar dette skje uten en omfattende vurdering av konsekvenser for økonomi, kvalitet og tilgjengelighet til spesialisthelsetjenester. De overlater beslutningene til foretaksstyrer som skal vurdere virksomheten ut fra foretakets interesser og bedriftsøkonomiske kriterier og noen bestillinger fra Helse-departementet. De nye styrene er ikke ansvarlig overfor befolkningen som finansierer og mottar helsetjenestene. De er bare ansvarlig overfor eieren.

SELVSAGT ER DET forbedringsmuligheter i vår helsesektor, og selvsagt må det samhandles og samarbeides. Vår konklusjon er at den veien ikke er store strukturreformer. De er hovedproblemet for effektivitet, har utløst større samhandlingsproblemer og kostnadsøkninger til konsulentbruk, kontrollregimer og omstillinger.

Bedriftsøkonomisk styring, som i helseforetaksreformen, svekker samarbeid og samhandling. Samhandlingsreformens økonomigrep – å gi kommunene et slags bestilleransvar for spesialisthelsetjenester – legger til rette for utvikling av en bestiller-utførermodell for helse-tjenester. Det offentlige ved kommunen ivaretar bestillerfunksjonene, mens helseforetak – offentlige og private – konkurrerer om å levere tjenestene. Det vil gi mer marked, men det er vel tvilsomt om utgifter til helse-tjenester blir lavere og kvaliteten bedre, og særlig for dem med størst behov for tjenestene.

Hovedalternativet til mer markedsstyring er å satse videre på den norske modellen for helsetjenester slik den ble utviklet før sykehusreformen i 2002. Der er de grunnleggende helse-tjenester et felles velferdsgode. Det offentlig har forsyningsansvaret, tjenestene finansieres i fellesskap, fordelingen skjer ut fra medisinske behov og styres av personer valgt av befolkningen. I et slikt system skapes forbedringer ved å utvikle institusjoner, ta i bruk moderne utstyr og medisiner og satse på medarbeiderne på alle plan i førstelinjen som yter helsetjenester enten det er på høyspesialisert nivå, i lokalsykehus eller kommunehelsetjenesten.

Grunnfjellet i helsereformen

Fagforbundets medlemmer utgjør grunnfjellet i samhandlingsreformen som Stortinget vedtok i slutten av april. Kommunene vil også komme til å trenge mange flere helsefagarbeidere.

Tekst: PER FLAKSTAD

Hovedinnholdet i samhandlingsreformen er at det skal satses mer på forebyggende helsearbeid, og at kommunene skal overta en del av behandlingen fra spesialisthelsetjenesten på sykehusene. Poenget er at færre mennesker trenger behandling fordi forebyggingen er blitt styrket, og at de som trenger behandling får den på et nivå som er tilpasset deres situasjon.

Mange pasienter som i dag får svært kostbar sykehusbehandling, kunne i stedet fått behandling i regi av hjemkommunene sine, noe helsemyndighetene mener vil bli bedre for dem det gjelder og samtidig koste mindre. Dermed skal Norge få en mer bærekraftig helsepolitikk i en situasjon der behovet for helsetjenester sannsynligvis vil endre seg og øke de nærmeste 20–30 årene.

I første omgang har Stortinget vedtatt en

retningsreform som gradvis skal fylles med innhold når det gjelder økonomi og lovverk.

Mer enn en helsereform

Fagforbundet er positive til reformen.

– Vi har medlemmer på alle nivåer i helsevesenet, og vi har lenge sett at det trengs mer samhandling, sier forbundets nestleder, Mette Nord.

Hun er samtidig opptatt av at kommunene må få økte ressurser til å ta seg av sine nye oppgaver.

– Forbundets medlemmer utgjør grunnfjellet i de kommunale velferdstjenestene, og de får stadig flere oppgaver innenfor rusomsorg, psykiatri og annen pleie og omsorg. Derfor trenger vi et bevisst rekrutteringsarbeid til pleie- og omsorgsyrkene, og ikke minst gode opplæringsprogram på arbeidsplassene for å heve kompetansen.

Folkestyre

– Kommunene må være i stand til å ivareta sine nye forpliktelser før ansvaret overføres. Modellene for samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten må også være slik at folkestyret blir godt ivaretatt. Lokalbefolkningen skal ha mulighet til å påvirke sin egen helsepolitikk, mener Mette Nord.

– Sosiale forskjeller har stor betydning for helsa. Hvordan kommunene utjevner disse, vil være helt avgjørende for om samhand-

lingsreformen skal bli vellykket for befolkningen eller ikke, sier nestlederen.

Frp og Høyre ønsker mer marked

Både i innstillingen og i stortingsdebatten kommer det fram klare motsetninger mellom de rød-grønne partiene og de borgerlige på vesentlige områder av helsepolitikken.

De rød-grønne partiene varsler i reformen at de vil satse mindre på stykkprisfinansiering, mens Høyre og Fremskrittspartiets representanter ønsker mer av det og en større markedsorientering av helsevesenet.

– Vi ser at beslutninger om pasientbehandling ofte styres av økonomiske vurderinger i stedet for medisinske. I denne

Foto: Trond Isaksen

MER RESSURSER: Fagforbundets nestleder Mette Nord mener det er viktig at kommunene får økte ressurser til å ta seg av nye oppgaver.

ØKT BEHOV: Det blir spesielt viktig å følge opp rekrutteringen av helsefagarbeidere når kommunene overtar flere oppgaver fra spesialisthelsetjenesten.

Illustrasjonsfoto: Hartmut Schwarzbach, Siamfoto

sammenhengen blir pasientene med sammensatte lidelser og uklare diagnoser tapere i systemet. Vi er derfor fornøyd med at det rød-grønne flertallet har tatt konsekvensene av det i den framtidige helsepolitikken, sier Mette Nord.

Viktige helsefagarbeidere

I stortingsdebatten kritiserte flere av de borgerlige opposisjonsrepresentantene tempoet i samhandlingsreformen.

Saksordfører Are Helseth fra Arbeiderpartiet mente at det er viktig ikke å forhaste seg, men heller bruke den tida som er nødvendig slik at fagkompetansen i kommunene er på plass når de overtar ansvar fra spesialisthelsetjenesten.

– Behovsanalyser viser at det er særlig viktig å følge opp rekrutteringen av helsefagarbeidere.

– Sykehusene har hatt den største veksten de siste årene. Vår satsing på dem vil fortsatt være stor, men de vil oppleve at veksten blir lavere, samtidig som tilbudene i kommunene bygges opp, sa Helseth.

Må satse på heltid

Også Karin Andersen fra SV var opptatt av rekruttering til helsefagstillingene.

– Et av problemene er den utstrakte bruken av småstillinger i disse yrkene. Jeg har ingen tro på at det er mulig å rekruttere nok folk i framtida hvis vi ikke får ryddet opp i dette og sikret folk heltidsstillinger. Vi

er nødt til å tilby fulle stillinger for å få folk til å utdanne seg og få dem til å bli, sa Karin Andersen.

Mer penger

For 2010 ble det etablert en tilskuddsordning på 33 millioner kroner til stimulering av lokalmedisinske sentra og kommunesamarbeid om helse- og omsorgstjenester.

I forslaget til revidert nasjonalbudsjett er dette tilskuddet økt med 40 millioner kroner.

– Arbeidet er allerede godt i gang med planlegging og samhandlingstiltak rundt omkring i landets kommuner. Ordningen har skapt mye lokalt engasjement, sa Jens Stoltenberg da han åpnet Helsekonferansen 2010 i midten av mai.

LESEHUND: – Det var morsomt å høre om lesehunden og ungene som leser bedre for en hund enn for et menneske. Da er de jo ikke redd for å gjøre feil og få kritikk, forteller Nyima Cham og Tiril Salvesen Bakke.

Utsendte lærlinger

Lærlingene i Fagforbundet assisterer ved registrering av deltakere på en rekke konferanser. De bistår også foredragsholderne med den tekniske delen av fremføringen. Nyima Cham og Tiril Salvesen Bakke syns konferanser er noe av det morsomste ved jobben.

På Kreativ omsorg 2010 i Trondheim fikk de med seg noen foredrag, men ingen utflukter. De fikk heller ikke sett Nidarosdomen. Stans i all flytrafikk gjorde at siste konferansedag ble litt kaotisk.

Problemet med hjemreisen løste seg for de fleste. Noen steder var det plass på buss eller tog, andre fikk tilbud om en ekstra overnatting, mens en

ekstra buss ble satt opp til dem som skulle til Oslo.

– Nå håper vi bare at vi får kjøpt med oss masse godteri og potetgull. Og at toalettene ikke er ute av drift, ler Tiril og Nyima.

De er fornøyd selv om det ikke ble tid til stadens største attraksjon.

– Det var jo interessant å være på konferansen. Jeg syns særlig det var spennende å høre hvordan de tar vare på rusmisbrukere på Stokka, sier Tiril.

Nyima ble mest fascinert av hunden Aipo som Kari Krogstad fortalte om.

– Det var spennende å høre om de eldre som blir mer tilstedeværende når det kommer dyr på besøk.

Tekst og foto: **KARIN E. SVENDSEN**

> ARBEIDSGLEDE

**TIRIL SALVESEN BAKKE
AJA NYIMA CHAM**

Lærlinger i Fagforbundet

40-års-jubilant

Magnor Arntsen ble gjort stas på da han fikk utdelt LOs 40-årsmerke på årsmøtet til Fagforbundet Røst. Merket ble delt ut av leder Åse Munkvold.

Tekst: Åse Munkvold

Fra venstre nestleder Lajla Tangen i Fagforbundet Vestre Toten, 25-årsjubilatene Oddveig Strandbakken og Bjørn Bjørnerud, og leder Morten Pettersbakken i Fagforbundet Vestre Toten.

Fra venstre 40-årsjubilatene Sølvi Gulbrandsen, Odd Bjerke og Oddrun Bergum og leder Morten Pettersbakken i Fagforbundet Vestre Toten.

Merkeutdeling på Toten

Fagforbundet Vestre Toten hedret medlemmer med 25 års medlemskap i Fagforbundet og 40 års medlemskap i LO på sitt årsmøte.

40-årsjubilatene Ragnhild Nysethagen og Gunnvor Rosen-dahl og 25-årsjubilatene Kari

Helen Aaboen, Bjørg Marion Amlien, Randi Jorun Dalheim, Karin Engh, Åse Løkkesveen Jorunn Rognstad, Ingeborg Sangnæs og Kari Ulven var ikke til stede.

Tekst: Morten Pettersbakken

40-årsjubilant Enny Haugland (t.v.), leder Judith Hagen og Mary Viksomo mottok hedersbeviset på vegne av sin far John R. Vik

Jubilanter i Kvinesdal

Fagforbundet Kvinesdal avd. 271 arrangerte årsmøte der de delte ut jubileumsmerker til 25- og 40-årsjubilanter. Tekst: Kathrine Marie E. Moi

F.v. leder Judith Hagen og 25-årsjubilantene Ingrid Bauge, Sonja Strømmland, Solfrid Hovden og Helga B. Listedt.

Gulljubilant

Oddvar Ørnebakk ble hedret for 40 års medlemskap i LO på årsmøtet til Fagforbundet Storfjord.

– En hyggelig overraskelse, sa jubilanten selv og takket for oppmerksomheten.

Ørnebakk jobbet som formannskapssekretær i Storfjord kommune i 34 år, og som pensjonist har han hatt en rekke verv i lokalforeningen.

Tekst: Lena Jacobsen

Jubilanter i Sund

Fagforbundet Sund avd. 680 hedret 25-årsjubilantene etter årsmøtet. I år var det 16 damer som var jublante, og 12 av dem møtte opp på årsmøtet for å ta i mot nål, diplom og blomster.

Foran f.v.: Turid Kahrs, Reidun Glesnes, Else Kallestad, Nora Eide og Anne B. Larsen Glesnes.

Bak f.v.: Maud-Ester Heimark, Anna Berit Søreide, Ester Nordvik, Marit Seievåg, Minda Olsen, Jenny Glesnes og Cecilie Møgster.

Øvrige jublante er Inga Hagenes, Erna Skoge, Reidun Høyland og Vigdis Viksøy. Tekst: Ingunn Rossnes

Jubileum i vest

Fagforbundet Sauda har avholdt årsmøte, og etter en god festmiddag ble medlemmer med mange års medlemskap hedret. Kirsten Kaarhus fikk nål, diplom og blomster for 40 års medlemskap. Ingerid Klungtveit og Trond Thomassen fikk nål, diplom og blomster for 25 års medlemskap i foreningen.

Magda Åbø, Else Dybing og Margrethe Flåte har 40 års medlemskap, men de var ikke

Fra venstre: Synnøve Haugland i Fagforbundet Rogaland, Ingrid Klungtveit, Kirsten Kaarhus, Trond Thomassen og foreningsleder Wenche Lill Frette.

til stede. Torvald Kili, Gledis Åbø, Solveig Arnøy og Anne Gunn Rosseid har 25 års

medlemskap, men de var heller ikke til stede.

Tekst og foto: Sjur-Ingvar Holgersen

Fra venstre: Kirsten Arnes, Inge Henningsen og Sonja Johansen. (Kirsten Graven var ikke til stede da bildet ble tatt.)

25-årsjubilanter

Fagforbundet Sømna avd. 560 avholdt årsmøte med festlig samvær. Under møtet ble det delt ut sølvnål og blomster til 25-årsjubilantene Kirsten Arnes, Inge Henningsen, Sonja Johansen og Kirsten Graven. Tekst: Torill Melstein

						Hermod © 256 12-2009	Polit. parti	Rekk- verk Trivsel	↙	Innfall	Skikk	Så	Slag- sted		Lur	↘	Almisse	Tall fork.		
						Fjøs- røtter									Nedbør					
																↘	Besyn- derlig Frata			
							Engelsk by Pike navn									Post				Troende
						Italia		Måne- fase								Opplag				
						Publi- sitet		Lege fork. Pine						Skritt						Bevege
Kame- rat	Sak- kyndig	Polit.- parti	Am. stat	Ukjent	Teolog Grå			Artik- kel	Skjells- ord	Kåt	Faktisk Begjær									
↳							↘					↙	Svar							
Fiende					Oksy- gen Tekke		Kna	Pike navn Ferske					Person. pron. Avvike							
For- stand		Pryl		Sliten				Synke				Sorg		Skitten						
↳							↳						Pike							
Pike navn					Sta					Anspent										
Bom- skudd					Ad															
↳				Like- vekt Instru- ment		Duft		Brensel Søk					Spott	Lever						
Bedrift		Dure					Lei Skjul			Ned- verdige										
↳						Skynde						Anfall								
				Lynne						Enkelt- vis										

Løsningen på kryssord nr. 5 må være hos oss innen 15. juni.

Merk konvolutten med «kryssord nr. 5» og send den til:

Fagbladet, Postboks 7003 St. Olavs plass, 0130 Oslo

OBS! Legg bare kryssordet i konvolutten, bare de som blir trukket ut åpnes!

NAVN _____

ADRESSE _____

POSTNR./STED _____

NÅR MOTTOK DU BLADET _____

VINNERE av kryssord nr. 2

			S												S			
			P	R	E	S	S	U	L	V	S	T						
			N	O	E	N	S	E	T	T	E	R			R			
			R	I	S	S	E		S	I		M	Å					
			T	O	T	A	K	R	E	L								
			S	U	M	P	S	E		R	E							
			B			Å	P	S	I	R	P				N			
			I	D	E	O	L	O	G	I	S	O	M	V	E	I	B	E
			A	D	M	I	R	A	L		N	P	I	L	S	K		
			M	E	G	I	S	P	Ø	L	S	E	S	E	R	U	M	
			E	L	I	E	T	E		T	U	T	E	Y	R	E		
			T	V	N	R	N	E	J	I	O	S	O	N				
			R	E	D	E	T	O	N	N	E	L	N	A	N	E	I	
			K	U	L	T	E	N	I	N	R	E	E	L	I	N		
			K	N	S	R	O	G	N	A	N	D	R	E	N	A	G	
			P	E	K	E	E	M	G	A	V	E		N	A	G		

> Vi har trukket tre vinnere som hver får 10 flaxlodd:

John Magne Dale
1344 Haslum

Ivar Granum
2870 Dokka

Torill Nilsen
1513 Moss

Fra asken til ilden

– Kaffe? Te?

Han manøvrerer tilsynelatende ubesværet gjennom den trange midtgangen med en glovarm kaffekanne på strak arm. Ingen snubleskritt over håndbagasje på avveie, tissetrengte barn eller promillehøye feriereisende. Bare en urokkelig vennlighet, et plettfritt tannpastasmil og en stoisk ro.

Mens vi andre lener oss tilbake og sier ja takk, nei takk, driver kabinpersonalet *multitasking* på høyt nivå.

Men med Eyjafjallajökull ble det bråslutt på våre frikvarter i luftrommet. Mens passasjerene satt askefaste og lengtet hjem, sendte SAS permitteringsvarsel til 2500 ansatte etter fire dagers askekrise. Og flere kunne det bli.

Men det er ingen grunn til at tusenvis av kabinansatte skal kastes ut i ørkesløs lediggang.

Multitasking er også en nødvendighet for mange som jobber med beina godt plantet på bakken. Så hvorfor ikke la alle askeladder fra luftrommet gjøre nytte for seg der det trengs mest så lenge? På sykehjem, for eksempel?

Her kan de garantert utfolde seg med *multitasking* sin, og med største sannsynlighet bli satt på en skikkelig ildprøve.

Når du er alene på stua og skal mate både

Olav og Karin, samtidig som du må svare Thor for fjortende gang på hvilken dag det er i dag, mens Bjørg roper høyt at hun må på do, og hun roper igjen og igjen – da snakker vi virkelig *multitasking*.

Og når krisen er avverget, roen senker seg over stue og korridorer, kan kabinpersonalet briljere med det de er aller best på: Iføre seg sin

fjonge uniform, sno seg fram mellom rullestoler og rullatorer og bukke til høyre og venstre:

– Kaffe? Te?

Tekst: SIDSEL HJELME

«Hvorfor ikke la alle askeladder fra luftrommet gjøre nytte for seg der det trengs mest så lenge? På sykehjem, for eksempel?»

Rimelig overnatting og ferie i Bergen til alle Fagforbundets medlemmer

I år feirer vi 90-årsjubileum.

Bergens Sporveisfunksjonærers Forenings feriehjem på Askøy utenfor Bergen tilbyr alle medlemmer i Fagforbundet et rimelig alternativ til ferie og overnatting.

Her er 11 koselige hytter, alle med sjel. Alle har innlagt vann og noen har toalett.

Eget moderne toalettanlegg med dusjer, vaskemaskin, toalett, tørketrommel og fryseboks.

Båter til fri disposisjon, grillplass, store frirområder med lekeapparater og fiskemuligheter.

Hyttene er fullt utstyrt, og fra 4 til 16 sengeplasser.

Her er god plass, egen kai og flytebrygge i naturskjønne omgivelser.

Vi tilbyr alle Fagforbundets medlemmer 10 prosent rabatt både på uke- og helgeleie.

Velkommen til 90 år med fagforeningshistorie.

Ta kontakt med
Linda Bjørkaas, tlf. 55 27 02 41,
mob. 473 80 061
Øistein Jahn, tlf. 55 13 41 17,
mob. 932 39 332
Se også: www.feriehjemmet.com

Fagbladet på nett

<http://www.fagbladet.no>

FAGFORBUNDET

Postadresse:

Postboks 7003 St. Olavs plass,
0130 Oslo

Besøksadresse:

Keyers gt. 15
Tlf. 23 06 40 00
Faks 23 06 40 01

Internett:

www.fagforbundet.no

E-post:

post@fagforbundet.no

Medlemsregisteret:

Direkte tlf. 23 06 42 00

ARBEIDSUTVALGET

Leder: Jan Davidsen.
Nestleder: Mette Nord
Nestleder: Geir Mosti
Hovedkasserer: Elin Veimo
Jan Helge Gulbrandsen
Tore A. Jakobsen.
Kjellfrid T. Blakstad, leder SHS
Stein Gulbrandsen, leder SST
Gerd Eva Volden, leder SKA
Mette Henriksen Aas, leder SKKO

INFORMASJONSSJEF

Tone Zander, tlf. 23 06 44 21

SERVICETORGET

Tlf. 815 00 040
E-post: servicetorget@fagforbundet.no

KOMPETANSESENTRENE

Østlandet: (Akershus, Buskerud, Østfold, Hedmark og Oppland)
Postboks 8819, Youngstorget, 0028 Oslo
Besøksadr. Storgata 33 B
Tlf. 23 06 40 00. Faks 23 06 47 61

Oslo: Apotekergt 8, 0180 Oslo
Tlf. 23 06 46 60. Faks 23 06 46 93

Skien: (Vestfold, Telemark og Aust-Agder)
Leirvollen 21 A, 3736 Skien
Tlf. 35 59 94 50. Faks 35 59 94 69

Stavanger: (Rogaland og Vest-Agder)
Jens Zetlitzgt. 21, 4008 Stavanger
Tlf. 51 84 59 50. Faks 51 52 14 47

Bergen: (Hordaland og Sogn og Fjordane)
Bradbenken 1, 5003 Bergen
Tlf. 55 59 48 60. Faks 55 59 48 71

Trondheim: (Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag)
Dronningens gt. 10,
Postboks 806 Sentrum, 7408 Trondheim
Tlf. 73 87 41 20. Faks 73 87 41 21

Tromsø: (Nordland, Troms og Finnmark)
Postboks 6222, 9292 Tromsø
Tlf. 77 66 23 00. Faks 77 65 84 23

FYLKESKONTORENE

Fagforbundet Østfold

Postboks 107, 1713 Grålum
Besøksadr. Tune senter, Rådmann Siras vei 1
Tlf. 69 97 21 70
E-post: Fylke_Ostfold@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/ostfold

Fagforbundet Akershus

Postadr: Storgata 33 C, 0184 Oslo
Besøksadr: Hammersborggt. 9, 6 et.
Tlf. 23 06 44 80
Faks 23 06 44 85
E-post: Fylke_Akershus@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/akershus

Fagforbundet Oslo

Postboks 8714 Youngstorget, 0028 Oslo
Besøksadr. Apotekergata 8
Tlf. 23 06 46 60 • Faks 23 06 46 61
E-post: Fylke_Oslo@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/oslo/

Fagforbundet Hedmark

Grønnegata 11, 2317 Hamar
Tlf. 62 54 20 00
E-post: Fylke_Hedmark@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/hedmark

Fagforbundet Oppland

Serviceboks 55, 2809 Gjøvik
Tlf. 61 18 79 61 • Faks 61 18 79 21
E-post: Fylke_Oppland@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/oppland

Fagforbundet Buskerud

Haugesgate 1, 3019 Drammen
Tlf. 32 89 80 90
E-post: Fylke_Buskerud@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/forsida/Fylkene/Buskerud/

Fagforbundet Vestfold

Farmandsvn.3, 3111 Tønsberg
Tlf. 33 37 95 70 • Faks 33 37 95 71
E-post: Fylke_Vestfold@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/vestfold

Fagforbundet Telemark

Leirvollen 21 A, 3736 Skien
Tlf. 35 59 94 50
E-post: Fylke_Telemark@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/telemark

Fagforbundet Aust-Agder

Strømsbusletta 9 b, 4847 Arendal
Tlf. 37 02 52 53/37 02 58 60
E-post: Fylke_Aust-Agder@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/austagder

Fagforbundet Vest-Agder

Postboks 457, 4664 Kristiansand
Besøksadr. Markensgt. 13-15
Tlf. 38 17 25 90 • Faks 38 02 61 32
E-post: Fylke_Vest-Agder@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/vestagder

Fagforbundet Rogaland

Jens Zetlitzgate 21, 4008 Stavanger
Tlf. 51 50 02 77
E-post: Fylke_Rogaland@fagforbundet.no
www.fagforbundet-rogaland.no

Fagforbundet Hordaland

Postboks 4064 Dreggen, 5835 Bergen
Besøksadr. Bradbenken 1
Tlf. 55 59 48 30 • Faks 55 59 48 59
E-post: Fylke_Hordaland@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/hordaland

Fagforbundet Sogn og Fjordane

Postboks 574, 6801 Førde
Tlf. 57 72 18 30 • Faks 57 72 18 31
E-post:
Fylke_Sogn-og-Fjordane@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/sognogfjordane/

Fagforbundet Møre og Romsdal

Storgt. 9, 6413 Molde
Tlf. 71 19 17 30 • Faks 71 19 17 31
E-post:
postmottak.mr@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/moreogromsdal/

Fagforbundet Sør-Trøndelag

Postboks 806 Sentrum, 7408 Trondheim
Besøksadr. Dronningensgt. 10
Tlf. 73 87 41 20 • Faks 73 87 41 21
E-post:
Fylke_Sor-Trondelag@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/sortrondelag/

Fagforbundet Nord-Trøndelag

Strandveien 20, 7713 Steinkjer
Tlf. 74 13 41 00 • Faks: 74 13 41 10
E-post:
Fylke_Nord-Trondelag@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/nordtrondelag

Fagforbundet Nordland

Nyholmsgt. 15, 8005 Bodø
Tlf. 75 54 96 50 • Faks 75 52 08 00
E-post: Fylke_Nordland@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/nordland

Fagforbundet Troms

Postboks 6222, 9292 Tromsø
Besøksadr. Storgata 142/148
Tlf. 77 66 23 00/302/306/307
E-post: Fylke_Troms@fagforbundet.no
www.fagforbundet.no/troms

Fagforbundet Finnmark

Skoleveien 9, 9510 Alta
Tlf. 78 45 00 90
Kirkenes tlf. 78 99 26 29
E-post: Fylke_Finnmark@fagforbundet.no
www.fagforbundet-finnmark.on.to/

ANNONSEFRISTER

Fagblad

Blad	Ann.frist	Utgivelse
NR. 6/7	1. JUNI	18. JUNI
NR. 8	3. AUG	20. AUG
NR. 9	31. AUG	17. SEPT
NR. 10	28. SEPT	15. OKT

NYTT MEDLEM

Medl. nr. **FYLLES UT AV FAGFORBUNDET**

Etternavn _____ Fødsels- og personnr. (11 siffer) _____

Fornavn _____

Adresse _____

Postnr. _____ Poststed _____

E-post _____ Tlf. priv _____ Mobil _____

De personopplysninger som Fagforbundet får tilgang til, vil bli behandlet konfidensielt. Unntak gjøres der Fagforbundet har berettiget grunn til å gi ut medlemsopplysninger, f.eks. til medlemsundersøkelse, o.l. Jeg samtykker i at Fagforbundet unntaksvis kan bruke mine personopplysninger.

FYLLES UT AV YRKESAKTIVE

Arbeidsgiver _____

Arbeidssted _____ Tlf.nr. _____

Yrke _____ Stilling/prosent _____ Årsinntekt _____

Fylke _____

Dato _____ Underskift _____

FYLLES UT AV DEN SOM VERVER

Etternavn _____ Fødsels- og personnr. (11 siffer) _____

Fornavn _____

Adresse _____

Postnr. _____ Poststed _____

E-post _____ Tlf. priv _____ Mobil _____

Fagforening _____ Fagforeningsnr. _____

Send meg vervepremie nr Ikke send noe nå, jeg samler opp Send meg flere vervekuponger

SEKSJON

- Helse og sosial (SHS)
- Kontor og administrasjon (SKA)
- Samferdsel og teknisk (SST)
- Kirke, kultur og oppvekst (SKKO)

FORSIKRING

Ved innmelding som yrkesaktiv blir du automatisk med i forbundets obligatoriske LO-Favør-forsikringer:

- Kollektiv hjem kr 62 per mnd.
- Stønadskasse kr 15 per mnd.
- OU-fondavgift (opplærings- og utviklingsfond) vil komme i tillegg med kr 21 per mnd.

Du blir også med i Fagforbundets gruppeforsikring - en kombinert livs-, uføre- og ulykkesforsikring, dersom du ikke reserverer deg mot denne. *OBS: Gjelder ikke elever, lærlinger og studenter. (Etter innmelding vil du få et brev fra oss med nærmere orientering om gruppeforsikringen og om hvordan du kan reservere deg.)*

Oversikt over vervepremiene finner du på www.fagforbundet.no

ENDRINGSBLANKETT

Skriv tydelig, fyll inn nøyaktige opplysninger og send blanketten til din lokale forening.

Etternavn _____ LO Favørnr./Medl. nr. _____

Ev. tidligere etternavn _____ Fornavn _____

Ny adresse _____

Nytt postnr. _____ Poststed _____ Nytt tlf. privat/mobil _____

E-post _____

Ny arbeidsgiver 1

Nytt arbeidssted _____ Nytt tlf.nr. _____

Nytt yrke _____ Stilling/prosent _____ Årsinntekt _____

Ny stilling/prosent _____

Ny arbeidsgiver 2

Nytt arbeidssted _____ Nytt tlf.nr. _____

Nytt yrke _____ Stilling/prosent _____ Årsinntekt _____

Fylke _____

ENDRING AV KONTINGENT

Arbeidsledig Pensjonist Ufør Permisjon uten lønn Attføring Fra _____ Til _____

Annet _____

Dato _____ Underskift _____

SEKSJON

- Helse og sosial (SHS)
- Kontor og administrasjon (SKA)
- Samferdsel og teknisk (SST)
- Kirke, kultur og oppvekst (SKKO)

JOBBLIV

Alder: 29

Stilling: Utdanningspermisjon
fra jobben som ungdoms-
klubblleder i Nore og Uvdal

Fritid: Komponerer og spiller
torader og trerader

Melankolsk tonefølge

– Gjennom spillinga får jeg utløp for alle følelsene mine. Det er det beste jeg vet, betror Audun Gravermoen oss.

Allerede i sjuårsalderen begynte han å trykke på trekkspillknappene. Hjemme spilte både faren og to søsken, og det ble mye musikkprat.

– En dag håper jeg å kunne leve av musikken. Å kunne spille noe jeg har komponert selv, betyr mye mer for meg enn penger.

Gravermoen begynte å komponere i 18-årsalderen. Etter hvert har det blitt mange låter.

– Å komponere er ikke noe du kan framprovosere. Det bare dukker opp. Da jeg pusset tennene her om dagen, kom det plutselig en låt til meg. Jeg spytta ut tannpastaen og satte meg ned med treraderen.

Langt utover natta holdt han på.

– Spesielt utover kvelden og natta løsner det ofte. Jeg har hørt folk si at kroppen går i dvalemodus på kvelden og at den kunstneriske og drømmende siden tar over. Det tror jeg på.

Gravermoen skakker på hodet og lukker øynene. Fingrene løper over knappene, og ut av treraderen flommer en dyp og lekende folkemusikk-tone, som skaper assosiasjoner til

Askeladden, folkeeventyrene og Ivo Caprino.

– «Avskjed» heter den. Jeg komponerte den i et vemodig øyeblikk da jeg slutta på skolen i Notodden.

Deretter flyter en annen, gripende låt ut fra belgen, komponert til brorens datter. Det er ikke gammel-dans, heller en moderne folkemusikk i ånden til Edvard Grieg og Ole Bull.

– Den beste musikken kommer til meg når jeg er tankefull. Jeg er nok en følelsepersone og har lettest for å lage låter som er melankolske.

Treraderen kostet Gravermoen 45.000 kroner, men det var glemt etter første melodi.

– Hva får du ut av spillinga?

Et langt øyeblikks taushet, nesten som om spørsmålet er for stort.

– Det er den beste måten for meg å uttrykke meg på. Noen sier at musikken jeg spiller rører ved dem i brystet. Men dersom noen ikke liker musikken, får det bli opp til dem. Det er moro å kunne glede andre, men det er ikke derfor jeg spiller.

Om ikke lenge skal bandet hans, med en besetning på tre, gi ut cd. Han ønsker den skal være preget av viser, salmer og folkerock, og skjeler litt til Odd Nordstoga og Vamp.

– Å framføre selvkomponert musikk er det beste jeg vet. Hjemmelaget pizza smaker alltid bedre enn Grandiosa.

Tekst: VEGARD VELLE
Foto: TOR LINDSETH

Populære modeller til jobb og fritid!

Hos Praxis presenterer vi deg nå for våre spennende nye modeller og velkjente klassikere. Modeller som gir deg følelsen av velvære enten det er på jobb eller i fritiden - uten å gå på kompromis med hverken kvalitet eller pris.

praxis
...gjør dagen din behagelig

Miks som du vil
- Spar opp til
50%

Fritt valg 2 par kun

350,-

Modell 25170 Roma
Damesandal med
borrelåslukking.
Kvalitet: Imitert nubukk
Farge: Lys blå m/grå og
Navy m/grå
Størrelse 36 - 42
Normalpris 199,-

Modell 25110 Athen
Dame ballerinasko med
borrelåslukking over vristen.
Kvalitet: Skinn
Farge: Hvit/grå
Størrelse: 36 - 42
Normalpris 299,-

Fritt valg 2 par kun

500,-

Modell 25080 Lisboa
Damesandal i ekte skinn med
tåstropp og borrelåslukking.
Kvalitet: Skinn
Farge: Hvit - Rød - Sort
Størrelse: 36 - 42
Normalpris 329,-

Fritt valg 2 par kun

400,-

**Modell 25130
Amsterdam**
Dame sandal med mulighet
for regulering av hælrem
og over vristen.
Kvalitet: Skinn med
innersåle i mikrofiber
Farge: Hvit/grå
Størrelse: 36 - 42
Normalpris 299,-

Modell 25150 Dublin
Dame sportsko med strikk
og oppbygd hæl.
Kvalitet: Imitert skinn
Farge: Hvit m/grå
Størrelse: 36 - 42
Normalpris 299,-

Modell 25180 Monaco
Sandaler til damer og herrer
med borrelåslukking.
Kvalitet: Imitert skinn
Farge: Sort og hvit
Størrelse: 36 - 46
Normalpris 299,-

Ta 3 betal for 2
250,-

**Formsydd topp
Modell 98508**
Formsydd dame t-shirt i
100% bomull. Super
myk kvalitet som holder
fasong og farge - selv
etter mange vask.
Str. S-3XL
(Hvit og lys blå opp til 4XL)

Sort Rød Hvit Lys blå Turkis Lys lime Pink Azurblå Lilla Navy Coral

Miks som du vil! - Du kan fritt bestille blandt alle varene på siden og får selvfølgelig rabatt på alt - dersom du bestiller minimum 2 deler tilsammen. (gjelder ikke T-skjorter) Varene sendes i postoppkrav (kr. 129,- i porto/oppkravsgebyr) Husk at du enkelt og raskt kan bestille på våres hjemmeside, hvor du har mulighet for å betale med VISA og dermed sparer du kr. 39,- i oppkravsgebyr. Tilbudet gjelder til 30.06.2010. Full retur- og bytterett i 14 dager.

Bestill på 57 69 46 00 eller www.praxis.no

- hvor du kan se hele kolleksjonen

**Praxis
Arbeids- og Fritidsklær A/S
Sjøtun Næringspark
6899 Balestrand**